

Henry Kissinger: Put do Pariških mirovnih pregovora 1973

Podunajec, Ozren

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:834078>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**



Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)



Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Ozren Podunajec

**Henry Kissinger: Put do Pariških mirovnih pregovora
1973.**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2016

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

**Henry Kissinger: Put do Pariških mirovnih pregovora
1973.**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Ana Matan

Student: Ozren Podunajec

Zagreb, lipanj 2016.

SAŽETAK

Završetkom Drugog svjetskog rata, SAD, uz SSSR, preuzima glavnu riječ u vođenju svjetske politike. Bipolarni pogled na svijet kojem je prijeto širenje crvenog virusa natjeralo je Amerikance da se znatno više uključe u svjetska zbivanja nego što su to činili u danima do početka drugog velikog rata. Američki pogled koji se sastojao od idealizma u kojem su oni sami predstavljali ono pravedno i slobodno ih je natjerao na angažman u zemljama diljem planete. Vijetnam je gledan kao ključ za Indokinu koji ne smije pasti u komunističke ruke.

Vijetnam, zemlja koja je do američkog izravnog uplitanja već vodila krvavi desetogodišnji rat s Francuzima, nije niti pomišljala na laganu predaju iako su s druge strane stajali vojno superiorni Amerikanci. Administracije koje su uvukle SAD u rat predvođene predsjednikom Johnsonom i njegovim ministrom obrane, Robertom McNamaram, nisu imale ideje kako završiti sukob koji će koštati Amerikance preko 50 000 života njihovih vojnika. Sraz s kulturom o kojoj Amerikanci nisu imali gotovo nikakvih informacija, golema geografska udaljenost, nepristupačan teren, neprijatelj nespreman na predaju i kompromis te demoralizacija vlastitih trupa – sve će to kumovati sve jačoj želji američke javnosti za potpunim povlačenjem iz Vijetnama.

Predsjednik Nixon, koji je naslijedio Johnsona, odabire kao posebnog savjetnika za vanjskopolitička pitanja Henryja Kissingera, visokoobrazovanog diplomata. Kissinger, za razliku od svojih prethodnika, traži detaljnu analizu stanja na terenu, traži realistične procjene o mogućnosti završetka rata s obzirom na Nixonovo obećanje o „časnom miru“ gdje Amerikanci neće izgubiti svoj obraz. Kissinger vrlo brzo postaje svjestan činjenice da sa Sjevernim Vijetnamom nema govora o kompromisnoj predaji te shvaća da je jedini američki izlaz u potpunom povlačenju. Istovremeno s postupnim povlačenjem trupa, Kissinger i Nixon naređuju žestoka bombardiranja sjevernovijetnamskih baza u Laosu i Kambodži kako bi oslabili neprijateljsko kretanje te pripremili rat za vijetnamizaciju/deamerikanizaciju.

Kissinger provodi pregovore sa Sjevernim Vijetnamom u Parizu, ali daleko od očiju javnosti i formalnog sastanka na kojem se ne događa ništa bitno. Uspijeva vojnim pritiskom na sve slabiji Sjeverni Vijetnam, ali i znatnim ustupcima prema Hanoju pritisnuti posebnog izaslanika Le Duc Thoa na potpisivanje mirovnog sporazuma 1973.godine kojim je završio američki dio rata u Vijetnamu.

Američka intervencija je odraz američke idealističke politike koja je svoj početak pronašla u kraju Drugog svjetskog rata. SAD je shvatio da više ne može biti isključen iz svjetskih događaja jer po njihovom viđenju svijetu je potreban globalni policajac. Nastankom bipolarnog svijeta, Amerikanci preuzimaju ulogu zaštitnika slobodnog svijeta te žele spriječiti širenje komunističke opasnosti s Istoka. Bez ocjene stvarnog stanja na terenu, bez detaljnih izvještaja o kulturi, narodu, geografiji i informacija o međunarodnom položaju Vijetnama, idealistički pristup vijetnamskom ratu gdje je jedino bitno da se iznese pobjeda su gurnuli Amerikance u krvavo desetljeće. Ono što rad dokazuje jest da se dolaskom realpolitičara Kissingera polako mijenja američka paradigma pogleda na svijet. Kissinger je svjestan, za razliku od prošlih administracija, s kim se suočava te da su potrebni stvarni izvještaji o tome što se događa i kako Amerikance izvući. Odbacuje idealistička naklapanja o američkoj potrebi za pobjedom zlog neprijatelja te se koncentrira na časno povlačenje, baš ono što je Amerikancima bilo potrebno u tom trenu.

SUMMARY

Ending of the World War II pushed United States, along with the USSR to take the leading role in world politics. Bipolar view of the world threatened by the red virus made the Americans much more engaged in world events than they have been in the days leading to the start of second great war. Idealistic American view in which they saw themselves as what is righteous and free made them to engage in countries all around the planet, and so Vietnam. Vietnam was the key to the Indochina that must not fall into the communist hands.

Vietnam, country already in ten year old bloody war with the French, didn't even consider to surrender although they had to face military much superior Americans. Administrations led by president Johnson and his Secretary of Defense Robert McNamara led the United States into war, but they had no idea how to end the conflict which will ultimately cost the Americans 50,000 lives of their soldiers. Clash with the culture American knew nothing about, vast geographical distance, impenetrable terrain, enemy unwilling to surrender and compromise and demoralized American troops – all that will lead to American public to scream for complete retreat of troops from Vietnam.

President Nixon, who came after Johnson, selects Henry Kissinger, highly educated diplomat, as his special advisor on foreign affairs. Kissinger, unlike his predecessors, seeks for detailed analysis of American condition on terrain, seeks realistic assessment about the possibility of ending the war considering Nixon's promise about „peace with honor“ where Americans won't lose their credibility. Very quickly Kissinger becomes aware of the fact that with North Vietnam there is no talk about compromise or surrender and that the only American way out is complete retreat. Simultaneously with the troop retreats, Kissinger and Nixon order heavy bombardment of North Vietnamese bases in Laos and Cambodia to weaken enemy movement and prepare the war for vietnamization/deamericanization.

Kissinger is carrying out negotiations with North Vietnam in Paris, but far from the public grasp and the formal meetings where nothing extraordinary happens. With military pressures on weakened North Vietnam, but also with concessions towards Hanoi Kissinger manages to push special ambassador Le Duc Tho into signing peace treaty in 1973. that ended the American part of war in Vietnam.

American intervention is a reflection of american idealistic politics that was found in the ending of World War II. USA figured that they cannot be excluded from world events because, in their opinion the world needs a global policeman. The emergence of bipolar world, Americans take over the role of protector of the free world and they want to stop the red virus from spreading from the East. Without evaluation of real situation on the ground, without detailed reports of culture, people, geography and informations about international position of Vietna, idealistic approach to the Vietnam war where it only matters to emerge victorious pushed Americans into a bloody decade. This paper proves that the arrival of realpolitican Kissinger slowly changed american paradigm of the world. Kissinger is aware, unlike last administrations, who he is facing and that he needs real reports about what is going on and how to extraxct Americans out of Vietnam. He discards idealistic gossip about american need for victory and he focuses on honorable retreat, just what the America needed at the moment.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	II
SUMMARY	III
1.Uvod.....	1
1.1.predmet istraživanja.....	1
1.2.Svrha i ciljevi istraživanja	3
1.3.Struktura rada	5
2. Stanje u Indokini i Johnsonova administracija.....	6
2.1. Kissingerov zaokret	16
2.1.1. Vojni problemi	19
2.1.2. Ideološki problemi	22
2.2. Pariški pregovarački proces i kraj rata u Vijetnamu.....	27
2.3. Ocjena Kissingerove uloge	31
3.ZAKLJUČAK	36
POPIS LITERATURE	V

1.Uvod

1.1.predmet istraživanja

U ovom radu koncentrirat ću se na događaje koji su prethodili Pariškim mirovnim pregovorima 1973. godine kojima je kroz naredne dvije godine okončana krvava američka saga u Vijetnamu, na događaje koji su slijedili iz tih pregovora te na osobu koju mislim da je ključna (uz predsjednika Nixona) za cijeli proces, Henryja Kissingera.

Henry Alfred Kissinger je jedan od najpoznatijih svjetskih diplomata koji je sudjelovao u kreiranju američke vanjske politike krajem 60-ih i početkom 70-ih godina 20. stoljeća. Od 1969. – 1975. godine služi na položaju specijalnog savjetnika predsjednika SAD-a za nacionalnu sigurnost, a na položaju ministra vanjskih poslova služi u vremenu 1973. – 1977. godine pod predsjednicima Nixonom i Fordom. Jedan je od glavnih pregovarača zaraćenih strana u Vijetnamskom ratu 1973. godine za što je dobio i Nobelovu nagradu za mir što će i biti glavna tema ovog rada. Osim sudjelovanja u rješavanju vijetnamske krize, poznat je i po nizu diplomatskih inicijativa za rješavanja sukoba na Bliskom istoku, politici popuštanja sa Sovjetskim Savezom te konačnom normaliziranju odnosa s Kinom. Bio je desna ruka predsjednika Nixona. „Predsjednik nije mogao bez njega. Želio je da mu stalno bude blizu: na svakom putovanju, svakoj svečanosti, svakoj službenoj večeri, svakom odmoru. Ako je Nixon odlučio otići u Peking, zbunjujući desnicu i ljevicu, Kissinger je bio taj koji ga je uvjerio da treba otići u Peking. Ako je Nixon odlučio pomiriti se s Hanoiem i napustiti Thieua, Kissinger ga je uvjerio da je to potrebno. Njegova kuća bila je Bijela kuća.“¹ Iz navedenog citata, bez čitanja između redaka daje se pregled ogromne mogućnosti utjecaja Kissingera na stvaranje američke (vanjske) politike.

U uvodu je potrebno istaknuti američko vodstvo prije Nixona/Kissingera te na koji točno način je njihovim dolaskom na čelo američke vlade bila promijenjena američka (vanjsko)politička paradigma. Ako uzmemo u obzir činjenicu da se svi današnji povijesni izvori slažu u činjenici da je američka vanjskopolitička administracija predvođena Robertom McNamarom značajno pogriješila u izračunu zašto uopće treba voditi intervenciju te koje bi mogle biti posljedice na SAD idućih godina/desetljeća, temeljni cilj ovog rada staviti će u fokus je li uopće te na koji način ako jest promijenjena američko shvaćanje njezine uloge u

¹ Fallaci, O.: Razgovor s poviješću, Zagreb, August Cesarec, 1979., str. 14

svijetu poslije Drugog svjetskog rata.“ 1995.godine, zauzeo je stav protiv vlastitog vođenja rata, priznajući u memoarima da je bio u krivu. Zauzvrat, naišao je na oluju optužbi na vlastiti račun. Gospodin McNamara ne smije uteći trajnoj moralnoj osudi svojih sunarodnjaka. New York Times je u svom poznatom uvodniku rekao, napisanom od strane tadašnjeg urednika Howella Rainesa. U svakom tihom i uspješnom trenutku naravno da mora čuti neprekidno šaputanje tih jadnih dečkiju u pješadiji koji umiru u visokoj travi, vod po vod, bez svrhe. Ono što je uzeo od njih ne može se nadoknaditi isprikom u udarnom terminu i tri desetljeća kasnim, ustajalim suzama.”²

Ono što je ključno naglasiti jest američka samopouzdanost nakon pobjede u Drugom svjetskom ratu. Japan i Njemačka su 1941.godine uključivanjem do tada neodlučnog SAD-a u rat probudili uspavanog diva koji je pokazao svoju nadmoć u industrijskoj proizvodnji materijala potrebnog za ratovanje te količini ljudstva i žrtvovanja koju je spreman podnijeti da bi se Amerikanci našli na pobjedničkoj strani. Rat koji je slično kao i onaj vođen 20 godina ranije s američke strane gledan kao čisto europski, može se reći i zastario, kolonijalni te onaj koji se ne tiče američkog naroda koji je pozvan da se širi, osvaja tržišta i zarađuje. Ovaj puta uloge su se malo promijenile. Amerikanci su počeli gledati na svoju ulogu kao pravedničku te zaštitničku, njihovo djelovanje kao ono koje donosi slobodu i jednakost na ostale narode. „Koje su ključne američke vrijednosti i uvjerenja? Sociolog Robin Williams pokušao je napraviti popis klasičnih američkih vrijednosti. Postignuće, efikasnost, materijalni komfor, nacionalizam, jednakost i nadmoć znanosti i razuma nad vjerom. To su neki ideali koji potiču iz američke povijesti, koje mnogi Amerikanci dijele. Sloboda, individualizam, pragmatizam, voluntarizam, mobilnost, patriotizam, napredak, američki san.,”³ Gledano s takve strane, nije teško shvatiti kako su Amerikanci ne samo pobjedom u Drugom svjetskom ratu nad silama koje su njegovale dijametralno suprotne vrijednosti čovjeka, ekonomije i društva već i poslijeratnom obnovom razrušene Europe počeli doživljavati sebe i svoju ulogu kao onu koja bi se trebala proširiti po cijelom svijetu. Određeni idealistički tip svijeta je stvoren koji su Amerikanci svojim djelovanjem trebali ustoličiti na ostatku planete. Koliko je to dobra ideja nije tema ovog rada, već čista vodilja za daljnje objašnjavanje američke paradigme djelovanja u Vijetnamu u eri prije i poslije Kissingera. „ Svijet ima sreće da u područjima u kojima međunarodni zakon nema jurisdikciju a odmetnute države čine kako žele, Amerika želi igrati

² The New York Times, http://www.nytimes.com/2009/07/07/us/07mcnamara.html?pagewanted=all&_r=1, [preuzeto: 5.6.2016]

³ American Studies – What are the basic american values and beliefs, http://www.goldenline.pl/grupy/Uczelnie_studia_studenci_absolwenci/american-studies/what-are-the-basic-american-values-and-beliefs.901536/, [preuzeto: 5.6.2016.]

ulogu Levijatana sa svrhom uspostavljanja zakona, po cijenu ogromnog financijskog tereta i vojničkih života. Amerika čini tako zato što je osnovana na idealizmu. Većina Amerikanaca je oduvijek vjerovala da društvo, pod Bogom, mora pomagati siromašnima, slabima i potlačenima ako ima sredstva da im se pomogne. SAD je primjenjivao takav idealizam sistematično u svijetu kao cjelini ali i na njegove specifične dijelove, od Marshallovog plana, koji je pomogao Europi da ustane iz ruševina 1948.godine, do objave rata međunarodnom terorizmu prije 5 godina.“⁴

1.2.Svrha i ciljevi istraživanja

Nesumnjivo se iščitava iz svih povijesnih izvora da je Kissinger imao ključnu ulogu u pokretanju kraja američkog angažmana u Vijetnamu. Ono što želim istražiti jest koliko su Amerikanci, konkretnije Kissinger, bili pokretani s čisto idealističke strane odnosno jesu li imali skrivenih motiva u završavanju vijetnamske sage te koliko je Kissinger kao pokretač i vođa pregovora bio pozitivna sila na međunarodnoj sceni. Kao što je i sam Kissinger naglasio :“Tijekom dvadesetog stoljeća svi američki predsjednici neprestano su naglašavali da Amerika nema nikakve „sebične“ interese, te da je njezin temeljni, ako ne i jedini, vanjskopolitički cilj postizanje općeg mira i napretka.“⁵ Amerikanci su imali sjajnu početnu poziciju nakon Drugog svjetskog rata. Izašli su kao pobjednici, „Tijekom dva desetljeća nakon svršetka Drugoga svjetskog rata Amerika je preuzela vodeću ulogu u izgradnji novoga međunarodnog poretka od fragmenata jednog uništenog svijeta. Postavila je zdrave temelje za razvoj Europe, obnovila Japan i suočila se s komunističkim ekspanzionizmom u Grčkoj, Turskoj, Berlinu i Koreji. Uz to se uključila u prve mirnodopske saveze te pokrenula program tehničke pomoći zemljama u razvoju“⁶ Filozofija koja je proizašla iz takve pozicije, u kojoj SSSR bez obzira na Hladni rat ne predstavlja značajnog konkurenta, značila je sveopći američki angažman u svijetu. „Prema Johnsonovoj tvrdnji, za Ameriku ni jedna strana zemlja nije beznadan slučaj:“Opasnosti i problemi koje smo nekad nazivali stranima sada postaju dio naše svakidašnjice. Ako je već potrebno da Amerika žrtvuje živote svojih mladića i iscrpljuje se financijski u zemljama koje su nam gotovo nepoznate, tada je to cijena koju moramo platiti zbog vjere u naše dugoročne obveze prihvaćene ugovorima.“⁷ Naravno da takav stav s početka 50-ih godina odražava samo dio američke arogancije, ali i samouvjerenosti da nema

⁴ American Idealism and Realpolitik, <http://www.forbes.com/forbes/2007/0312/031.html>, [preuzeto: 5.6.2016]

⁵ Kissinger, Henry, Diplomacija, Zagreb, 2000., str. 598

⁶ Ibidem, str.568

⁷ Ibidem, str.571

problema s kojim se ne mogu uhvatiti u koštac. Posebice dio s problemima koje nazivaju njima nepoznatima odnosno „stranima“.

Bilo je potrebno nanovo sagledati situaciju, shvatiti u kakav su se koštac zapravo Amerikanci uhvatili na azijskom kontinentu. Idealna osoba za takav pregled bio je, ispostavilo će se, Henry Kissinger iako mnogi tu ulogu pogrešno pridaju Nixonu koji nije sasvim uspješno figurirao u američkoj javnosti. „Kako se Henry Kissinger usudio pripisati sebi sve zasluge za ono što je postizavao kao Nixonov izaslanik? Kako je mogao svesti Nixona na ulogu promatrača? Gdje je bio predsjednik Sjedinjenih Država kada je profesorčić ulazio u selo da sredi stvari u stilu Henryja Forda u westernima?“⁸ Moja teza pretpostavlja Kissingera kao ključnog čovjeka koji je vodio iscrpne pregovore (dakako s Nixonovim odobrenjem) s obje vijetnamske strane još tamo od 1969. godine i onaj koji ih je uspio privesti kraju.

Zbog čega onda Kissinger dolazi kao idealno pojačanje američkoj administraciji? Probat ću dati odgovor kroz prizmu dijametralno suprotnih političkih filozofija: idealizma i realpolitike. „Tijekom dvadesetog stoljeća, politički realizam i politički idealizam gledani su kao konceptualni rivali zbog njihova pogleda na međunarodne odnose, zbog analiziranja procesa odlučivanja međudržavnih aktera, zbog karakteriziranja koje politike trebaju ili ne trebaju ugledati svjetlo dana, te zbog opravdavanja ili kritiziranja onih vrsta politika koje su dolazile iz suparničkog tabora.“⁹ Ako uzmemo američki idealizam koji sam površno opisao na početku rada, moramo mu suprotstaviti realizam iliti realpolitiku čiji je jedan od najvatrenijih zagovornika upravo Henry Kissinger. „Država, njeno ponašanje, njeni interesi i njena uloga – za realiste ostaju središnje polje interesa svakog studija međunarodne politike. U stvarnosti, samo se države pojavljuju kao važni akteri međunarodne politike. Stvarnost, aktualno stanje, realitet – a ne neko zamišljeno, idealizirano i utopijsko imaginarno stanje – jest temelj za vođenje politike.“¹⁰ Njihovim definicijama želim pokazati ono što će se pomalo provlačiti kroz čitavi rad jest da su Amerikanci vođeni stavom idealizma, vođeni idejom da je američko djelovanje nužno, da vodi na „pravi“ put, da se zapravo nisu do Kissingera nikada zapitali kakvi su odnosi točno SAD-a i Vijetnama, kakvo je stanje na terenu, je li američko djelovanje uopće nužno za održavanje svjetske ravnoteže i njihove uloge globalnog policajca? „Na primjer, idealisti naglašavaju međunarodne institucije, multinacionalne korporacije i međunarodni zakon puno više nego realisti.

⁸ Fallaci, O., (1979.), op. cit, str. 21

⁹ Realism and Idealism in International Relations, <http://www.charlesstrohmer.com/international-relations/international-relations-101/realism-idealism/all/1/>, [preuzeto: 5.6.2016]

¹⁰ Jović, Dejan, Teorije međunarodnih odnosa Realizam, Zagreb, 2013., str.12

Međunarodne norme, kao i kulturološka, ekonomska i ekološka razmatranja između nacija, također igraju naglašenu ulogu u idealističkoj svjetskoj politici na cijenu onog što realisti nazivaju vojnom snagom.¹¹ Takvo idealpolitičko razmišljanje gdje, u teoriji postoje mogućnost pregovora, kompromisa, slijeđenja obrazaca i pravila ponašanja dovodit će Amerikance prije Kissingera u znatne probleme u vijetnamskom angažmanu.

1.3.Struktura rada

Rad je podijeljen u 5 kategorija. U uvodu se definiraju predmet i problem istraživanja te svrha i ciljevi istraživanja.

Nakon uvodnog dijela slijedi drugo poglavlje rada u kojem će biti opisan početak Kissingerovog angažmana u Vijetnamu, stanje na koje je naišao te koji su mu bili prvi koraci s obzirom na stanje na terenu. Cjelina će obuhvaćati i točno definiranje Kissingerova položaja u američkoj vanjskoj politici (bez obzira na stvarnu poziciju koju je imao u američkoj administraciji), odnosno njegova utjecaja te zbog kojih moćbitnih faktora je dobio *de facto* odriježene ruke od predsjednika Nixona za indokineski angažman.

Treća cjelina, s obzirom na povijesnu pozadinu, pratiti će Kissingerov angažman uz pojačavanje američke uključenosti u Vijetnamski rat, odnosno potpune ratne eskalacije. Secirat će se Kissingerovi koraci te isticati važnost postupaka kojima je postupno zadobio, uvjetno rečeno, povjerenje sjevernovijetnamskog izaslanstva te će se skrenuti pažnja na završne runde pregovora koji su doveli do Pariškog sporazuma.

Četvrta cjelina bavit će se protutezama Kissingerovom radu. U fokusu će biti autori koji ne pokušavaju negirati Kissingerovu važnost u stvaranju američke vanjske politike, već pokušavaju diskreditirati Kissingerove postupke te svojim tvrdnjama pokušati dokazati da je američki diplomat iz cijele priče izašao krvavih ruku i to samo vlastitom krivnjom.

Naposljetku, u završnom dijelu biti će sažeta i dana ocjena Kissingerova angažmana u Vijetnamu.

¹¹ Realism and Idealism in International Relations, <http://www.charlesstrohmer.com/international-relations/international-relations-101/realism-idealism/all/1/>, [preuzeto: 5.6.2016]

2. Stanje u Indokini i Johnsonova administracija

Da bi mogli razumjeti problematiku koja je uopće dovela do Pariških mirovnih pregovora, potrebno je vratiti unatrag 30-ak godina i ukratko objasniti razvoj događaja nakon završetka Drugog svjetskog rata te je bitno dati opis administracija koje su prethodile Kissingerovoj i Nixonovoj te na koji način su uvele SAD u rat. Iako je bitan opis vijentamske borbe za vlastitu zemlju prije uplitanja SAD-a, još je važnije istaknuti američko vodstvo koje je praktički srljalo u rat bez ijedne važnije informacije o neprijatelju i zemlji koju su planirali okupirati i spasiti.

1941. godine francuske vlasti (koji počinju značajnije prodirati u Vijetnam u drugoj polovici 19. stoljeća) u Vijetnamu podržavaju profašističku vladu u Vichyju te one dopuštaju imperijalističkim japanskim trupama 1941. godine ulaz u Vijetnam. Za borbu protiv okupacije s dvije strane (francuske i japanske) pokrenut je iste godine *Viet-Minh* te su osnovane prve vojne jedinice koje su u prosincu 1944. godine službeno organizirane kao Narodnooslobodilačka armija. Nakon kapitulacije Japana u drugoj polovici 1945. godine *Viet-Minh* je već protiv znatno oslabljenih francuskih snaga pokrenuo veliki ustanak u Hanoju, tzv. Kolovošku revoluciju. Nakon što je *Viet-Minh* izborio pobjedu, proglašena je Demokratska Republika Vijetnam s predsjednikom Ho-Ši-Minom na čelu. Francuzi su u međuvremenu uz svesrdnu pomoć britanskih trupa pokušavali uspostaviti staro kolonijalno naselje, međutim bezuspješno te su već 14. rujna 1946. morali priznati samostalnu vijetnamsku državu premda s napadima nisu stajali.

Prvi indokineski rat, koji je trajao od 1946. do 1954. godine Francuzi su vodili uz pomoć Amerikanaca čiji su vojni stručnjaci počeli stizati na područje Indokine početkom pedesetih godina. U svibnju 1950. Trumanova administracija daje podršku Francuskoj, što je bio prvi korak američkog angažmana u Vijetnamu. „Početni angažman Amerike u Indokini pedesetih godina postao je model svakoga budućeg vanjskopolitičkog angažiranja: dovoljno snažan da se Amerika ozbiljno uplete, ali ne toliko značajan da bi bio odlučujući. U ranim etapama toga škripca riječ je bila o nepoznavanju stvarnih uvjeta na terenu i otežanosti provođenja operacija zbog francuskih kolonijalnih vlasti, kao i lokalnih vlasti tzv. Udruženih država Francuske unije: Vijetnama, Laosa i Kambodže.“¹² SAD su slali Francuzima ratnu tehniku poput tenkova i transportnih zrakoplova. Kasnije su slali i ratne zrakoplove, vojne savjetnike i tehničare. Američka pomoć sljedećih godina Francuzima iznosila je već milijardu dolara

¹² Kissinger, op.cit., 2000., str.574

godišnje. Prve godine rata karakterizirane su niskim intenzitetom ratovanja koje se svelo na lokalne oružane ustanke protiv francuskih vlasti. Međutim, nakon što je Kina (koja je na strani komunistički orijentiranog DR Vijetnama) prodrla do sjevernih granica Vijetnama 1949. godine, konflikt se preobrazio u konvencionalno ratovanje između dvije moderno naoružane vojske koje su pomagali blokovski suparnici – SAD i Sovjetski Savez. „Danas je svima dobro poznato da je uskoro nakon pobjede u građanskom ratu komunistička Kina počela smatrati Sovjetski Savez najozbiljnijom prijetnjom neovisnosti svoje zemlja, a da je Vijetnam tijekom povijesti gajio isti strah od Kine. Stoga bi komunistička pobjeda u Indokini pedesetih godina najvjerojatnije dodatno zaoštrila to suparništvo. I takav razvoj događaja bio bi prijetnja Zapadu, ali ne prijetnja globalne urote kojom se upravlja iz jednog centra.“¹³ SAD, ako je računao na nastavak provođenja politike globalnog policajca sa svrhom zaustavljanja širenja crvenog virusa ne samo iz jednog izvora, je morao paziti da ne stane na žulj ne samo Sovjetima, nego i Kinezima.

Francuska je koristila kolonijalne trupe cijelog bivšeg carstva (Maroko, Alžir, Tunis, Laos, Kambodža). Takva nadmoć francuskih vojnih snaga prisilila je vojsku DR Vijetnama da isprve pređe u potpunu defenzivu.

Vojna situacija se mijenja nakon 1950. godine kada Francuzi trpe nekoliko poraza, a *Viet-Minh* polako vraća zauzete teritorije. „Francuske snage su u Indokini bile upletene u frustrirajući gerilski rat u kojemu nisu imale nikakva iskustva. U konvencionalnom ratu s jasno određenim linijama fronte, superiornija vojna sila obično pobjeđuje. Temeljna premisa gerilskog rata vrlo je jednostavna, ali je teško provediva: gerilska vojska sigurno gubi ako ne ostvari odlučnu pobjedu. U takvom ratu gotovo nikad ne dolazi do pat pozicije.“¹⁴ Nedostatak građevinskog materijala (posebice betona), tenkova (nedostatak cesta te teškoća manevriranja u džunglama) te zračne podrške prevagnula je na stranu DR Vijetnama koji iznosi ključnu pobjedu nad francuskim snagama u svibnju 1954. godine kod Dien Bien Phua. „Bizarna je činjenica da se vrhunac Vijetnamskog rata dogodio na čvorištu zvanom Dien Bien Phu, smješteno u udaljenom sjeverozapadnom dijelu Vijetnama, u blizini granice s Laosom. Francuska je tamo smjestila svoje elitne postrojbe u nadi da će navesti komuniste na borbe do iscrpljenja i time se dovela u situaciju u kojoj je pobjeda bila nemoguća.“¹⁵ DR Vijetnam također uspijeva izboriti zatim i pobjedu na međunarodnoj pozornici Ženevskom

¹³ Kissinger, op.cit., 2000., 575

¹⁴ Kissinger, op.cit., 2000., 577

¹⁵ Kissinger, op.cit., 2000., 578

konferencijom iste godine gdje su Francuska, Kambodža, Kina, Laos, SSSR, SAD, Velika Britanija i DR Vijetnam sklopile sporazum o prekidu rata u Indokini i o podijeli Vijetnama na dvije zone. Problem na Ženevskoj konvenciji izbio je iz razloga što su Amerikanci odbili službeno biti prisutni, iako se danas u nekim povijesnim izvorima navode kao sudionici konvencije. „Amerika je pokušavala istodobno biti i prisutna i odsutna – dovoljno prisutna da podupre svoja načela, ali dovoljno daleko da izbjegne prijekore kod kuće zbog odustajanja od nekih načela. Dvosmislena politika Amerike najbolje se ocrtava u završnoj izjavi koja potvrđuje da će Sjedinjene Države „obratiti pažnju“ na završnu izjavu“ te da će se „suzdržati od prijetnji ili uporabe sile koje bi mogle spriječiti njezinu realizaciju.“¹⁶ Takva dvosmislenost, od koje Amerikanci nisu odustali kroz cijeli vijetnamski angažman, će ih kao što ćemo vidjeti često koštati u kasnijim pregovorima. Međutim, između Sjevernog i Južnog Vijetnama povučena je privremena demarkacijska linija na 17. paraleli. Zašto privremena? Naime predviđeno je da se u roku od dvije godine izborima odluči o budućnosti zemlje odnosno hoće li se dvije zone ujediniti. Francuske snage napuštaju zemlju su sjevernovijetnamsku luku Haiphong u svibnju 1955. godine, a DR Vijetnam se posvećuje i planira trogodišnju obnovu razrušene zemlje.

Amerikanci, unatoč francuskom vojnom porazu, ne prestaju s angažmanom. Nakon pomorskog incidenta u Tonkinškom zaljevu 1964. godine koji se dogodio pod vrlo sumnjivim okolnostima (dogodila su se dva sukoba američkog razarača Maddox i sjevernovijetnamskih torpednih čamaca – tadašnji ministar obrane Robert McNamara priznao je 2003. godine da se drugi napad na američki razarač uopće nije dogodio), američki Senat odobrava oružane operacije protiv Sjevernog Vijetnama. Američkim snagama vojno su pomagali Australija, Novi Zeland, Filipini, Južna Koreja i Tajland, dok su Sjevernomu Vijetnamu pomagali SSSR i Kina.

Američka je vlada gledala na uplitanje u Prvi indokineski rat tako da se spriječi komunističko preuzimanje Južnog Vijetnama. To je bio dio tzv. *containment* politike koja je za cilj imala sprečavanje širenja crvenog virusa azijskim kontinentom, ali općenito i ostatkom planete. Sjevernovijetnamska vlada je gledala na rat kao na kolonijalni sukob vođen isprve protiv Francuza, a kasnije Amerikanaca i Južnog Vijetnama. Drugačiji pogled na prirodu samog sukoba otežalo je objema stranama kasnije pregovore jer niti Amerikanci niti Vijetnamci nisu u potpunosti razumjeli početne pozicije druge strane.

¹⁶ Kissinger, op.cit., 2000., str.584

1966 godine. SAD je u Južnom Vijetnamu imao 268 000 vojnika, a 1968 – 1969. oko 500 000. Saveznička južnovijetnamska vojska imala je oko 800 000 pripadnika (1968.), uz mnogobrojne paravojne snage. Godine 1968. Sjeverni Vijetnam je imao oko 340 000 boraca, kojima je pomagalo oko 80 000 sjevernovijetnamskih vojnika angažiranih u Južnom Vijetnamu (na čelu vojske DR Vijetnama bio je general Vo Nguyễn Giap). Iste su godine snage Sjevernog Vijetnama nadzirale oko 60% Južnoga Vijetnama (potkraj siječnja 1968. u ofenzivi Tet napale su uporišta južnovijetnamske vojske u više od 50 gradova). Od kolovoza 1964. do srpnja 1968. SAD je na Sjeverni Vijetnam bacio oko 2,5 milijuna tona bombi. Napadima su posebno bili izloženi Hanoi te Hai Phong i druge luke u Tonkinškom zaljevu. Sredinom 1968. SAD je u ratu koristio oko 3000 borbenih zrakoplova, uglavnom s nosača VII. (Pacifičke) flote i iz baza u Tajlandu (goleme žrtve i štete SAD je prouzročio i primjenom kemijskog i biološkog oružja).

Potkraj listopada 1968. predsjednik Johnson obustavio je američko bombardiranje Sjevernoga Vijetnama kako bi se potaknuli mirovni pregovori (vođeni 1968–69. bez rezultata). Nastojeći uništiti gerilska uporišta i pravac opskrbe komunističkih boraca iz Sjevernoga Vijetnama (tzv. Ho-Ši-Minov put), novi američki predsjednik Richard Nixon odobrio je u ožujku 1969. zrakoplovne napade na dijelove Kambodže i Laosa. God. 1972. SAD je pojačao pritisak na Sjeverni Vijetnam blokadom njegovih luka (u svibnju) i obnovom zrakoplovnih napada (u prosincu). Početkom 1973. bilo je uspostavljeno primirje, a 27. siječnja 1973. u Parizu je potpisan mirovni sporazum (za koji su Nobelovu nagradu za mir dobili Henry Kissinger i sjevernovijetnamski ministar Le Duc Tho, koji je nagradu odbio). Uslijedilo je američko vojno povlačenje, a potom (1973 – 1975.) i obnova sukoba između suprotstavljenih vijetnamskih strana. Snage Sjevernog Vijetnama su 30. travnja 1975. zauzele Saigon (koji je potom preimenovan u Ho-Ši-Min), te je proglašeno vijetnamsko ujedinjenje (komunističke snage istodobno su pobijedile u Kambodži i Laosu).

Posljedice za SAD: u Vijetnamskom ratu poginulo je više od 1 milijun Vijetnamaca (najviše u Južnom Vijetnamu), oko 55 000 američkih vojnika i oko 5000 vojnika iz drugih država saveznica SAD-a.

Za posljedicu, američka cijela vojna doktrina dovedena je u pitanje vijetnamskim angažmanom. Kissinger je pisao predsjedniku Fordu da „u terminima vojne taktike, ne možemo pobjeći od zaključka da naše vojne snage nisu pripremljene za ovakvu vrstu rata. Čak ni naše Specijalne snage koje su trenirane za takvu vrstu rata nisu mogle izvojevati

pobjedu.¹⁷ Godinu za godinom, veliki gubici američkih života i tehnike koji su doslovno rezultirali stanjem nacije popularno nazvano *Vijetnamskim sindromom* moralo je izroditi novi način izlaska iz vijetnamske krize. Shvaćeno je da tradicionalno vojno djelovanje poput američke superiornosti u zraku i samoj tehnici te količini ljudstva neće dovesti Sjevernovijetnamce na njihova koljena jer njihova je borba trajala puno prije izravnog američkog angažmana.

Jedan od ključnih ljudi za snažnije američko uplitanje u vijetnamski sukob upravo je Kissingerov prethodnik Robert McNamara. Trumanova i Eisenhowerova administracija posvetila se američkoj potpori francuskim i domaćim antikomunističkim snagama u Vijetnamu. Eisenhower je, po Kissingerovim riječima, „odgađao konačni obračun dok se ne usklade različita mišljenja o američkom pristupu problemu. Na žalost, do takva usuglašavanja nije došlo ni deset godina poslije, kad je Amerika, nesvjesna u kakav se silan pothvat upušta, samouvjereno preuzela zadatak u kojemu je Francuska doživjela sramotan poraz.“¹⁸ Iako je Kissinger Eisenhowera opisao kao da je ispod ljubazne fasade prikrivao „nevjerojatne manipulativne sposobnosti“ (Kissinger, 2000.), bivši američki general se nije usudio u prvim godinama Hladnog rata upustiti beskompromisno u Indokinu kao što će to napraviti njegovi nasljednici. Premda se Eisenhower nije usudio otvoreno pomoći Francuzima, nije u potpunosti odustao od Indokine jer je shvaćao da je „Indokina ključ azijske, a možda i globalne ravnoteže snaga.“ (Kissinger, 2000.) Unatoč pojačanoj pomoći ojačavanju demokratskih institucija i pokušaju smanjivanja komunističkog pritiska na Južni Vijetnam sa sjevera, predah je bio samo kratkotrajan. Kissinger daje egzaktnu analizu zašto američka nastojanja nisu urodila plodom već su se doslovno odbijale i stvarale kontra efekt. „Američko uvjerenje da će demokratske vrijednosti svoje zemlje uspjeti nametnuti i u Vijetnamu bilo je sasvim krivo. Na Zapadu je politički pluralizam doživio procvat u čvrsto povezanim društvima, gdje je načelo društvenog konsenzusa dovoljno čvrsto da omogući toleranciju prema opoziciji, bez istodobnog ugrožavanja opstanke same zemlje. Međutim, u nacijama koje se tek trebaju stvoriti, opozicija se često smatra prijetnjom postojanju te nacije, posebno u odsutnosti institucija građanskoga društva koje predstavlja sigurnosni okvir.“¹⁹ U takvim uvjetima, gerilski način ratovanja pokazao se kao idealan na svaki mogući vanjski pokušaj stvaranja bilo kakve opozicije i stupova civilnog društva.

¹⁷ Lessons of Vietnam – Secret Memoranda to The President of the United States by Secretary of State Henry Kissinger. <http://www.ford.utexas.edu/library/exhibits/vietnam/750512a.htm>, [30.05.2016.]

¹⁸ Kissinger, op.cit., 2000., str.584

¹⁹ Kissinger, op.cit., 2000., str.586

Kennedyjevom inauguracijom dolazi do suptilne promjene američke paradigme vijetnamskog konflikta. „Za razliku od Eisenhowera, koji je vojnu prijetnju Vijetnamu promatrao kroz prizmu konvencionalnog ratovanja, Kennedyjev tim je vjerovao (preuranjeno, što će se poslije pokazati) da je između Sjedinjenih Država i Sovjetskog Saveza već uspostavljena pat pozicija u nuklearnom naoružanju što znači da je opcija općeg rata isključena“²⁰ Kennedy, koji za razliku od Eisenhowera nije bio vojnik/general, nije niti gledao na Vijetnam kroz prizmu konvencionalnog rata „dvaju entiteta“ (Kissinger, 2000.) već kao građanski rat. Baš radi tretiranja konflikta kao građanskog te shvaćanja začetaka gerilskog načina ratovanja koji će se tek početi voditi protiv Amerikanaca, Kennedy je postavio cilj Indokine „kao upravo one odlučujuće bitke koja će jasno pokazati mogu li se gerilski ratovi dobiti, i je li moguće iz hladnog rata izaći kao pobjednik.“ (Kissinger, 2000.) Svakom nadolazećom američkom administracijom počevši s Eisenhowerom, ako uzmemo Kennedyjevu tezu kao vodeću, s takvom idejom odlučila je ulagati sve više u rješavanje vijetnamske krize. Iako su postojali izvori koji su tvrdili da je Kennedy u svom drugom mandatu želio povući bar dio snaga, njegovim ubojstvom i dolaskom na predsjedničko mjesto Lyndona Johnsona stvari su se dodatno zakomplicirale. „Za donošenje odluke o povlačenju neposredno nakon preuzimanja predsjedničke dužnosti bilo bi potrebno iznimno samopouzdanje i znanje, a kad se radilo vanjskoj politici, Johnson nije bio u sebe nimalo siguran.“²¹

Trumanova i Eisenhowerova administracija posvetila se američkoj potpori francuskim i domaćim antikomunističkim snagama u Vijetnamu. Kao što sam već naveo, američka uloga se isprve svela na financijsku pomoć, vojno nadgledanje i brojne savjetnike te na pomoć (protu) obavještajnih službi. Do povećanja budžeta za pomoć dolazi nakon francuskog poraza i povlačenja 1954. godine. Američko izravno uplitanje dolazi nakon incidenta u Tonkinškom zaljevu kao što sam već naveo. Podaci koji su danas javni otkrivaju da je McNamara zaveo tadašnjeg predsjednika Lyndona Johnsona o napadima vijetnamskih torpednih čamaca na američki razarač te je naredio protunapad bez informiranja predsjednika. McNamara je također bio ključan u predstavljanju tih događaja Kongresu i javnosti kao opravdanje za eskalaciju angažmana. U stvarnosti, McNamara se strahovito zavaravao koliki će biti angažman i kolike će žrtve biti potrebne da se Amerikanci uopće izvuku. „...postavlja se pitanje je li Johnsonova administracija bila potpuno iskrena prema Amerikancima u svezi s napadom na *Maddox*. Ogorčenim raspravama bio je cilj diskreditirati rezoluciju Tonkin i

²⁰ Ibidem, str.592

²¹ Ibidem, str.605

tumačenje krajnjega cilja američkog sudjelovanja u borbama. Treba napomenuti da se ta rezolucija nije temeljila na potpunom otkrivanju činjenica i mogla je biti različito tumačena. Nisu zapravo nedvosmisleno istaknuti glavni uzroci američkog angažmana u kopnenim borbama u Vijetnamu.²² Rezolucija iz Tonkinškog zaljeva je zapravo najbliže što su Amerikanci uopće došli do otvorene objave rata (Sjevernom) Vijetnamu. Ona je od povijesne važnosti jer je dala Johnsonu autorizaciju (bez službene objave rata od strane Kongresa kako sam već naveo) da koristi konvencionalnu vojnu silu u svrhu što god smatra potrebnim da se zaštite potpisnice SEATO pakta iz 1955. godine. McNamara se svejedno brani od optužbi da je predsjednik Johnson dezinformiran: „U to vrijeme – a i više u kasnijim godinama – neki elementi u Kongresu i javnosti vjerovali su da je Johnsonova administracija namjerno isprovocirala napad kako bi opravdala eskalaciju rata te kako bi dobili, uz prevaru, autoritet Kongresa za tu eskalaciju. Ima li takav pogled ikakvu vrijednost? *Odgovor:* Niti malo.“²³ Po McNamari, ideja da se namjerno zavarao Kongres je pogrešna i lažna. Međutim, on ističe problem koji je zatekao američki Kongres jer zastupnici, po McNamari, u tom trenu nisu shvatili puni ratni potencijal onoga što će slijediti iz te rezolucije. „Kongres je počinio pogrešku osobnog ocjenjivanja kako će predsjednik Johnson implementirati rezoluciju, a zapravo su imali odgovornost *institucionalnog* rasuđivanja. Kao prvo, što bi bilo koji predsjednik napravio s takvom potvrdom moći te kao drugo ima li Kongres uopće pravo dodijeliti takav autoritet.“²⁴

„Kad smo ušli u Bijelu kuću više od pola milijuna Amerikanaca borilo se na bojištima udaljenim 16.000 kilometara. Njihov se broj i dalje povećavao prema rasporedu što su ga utvrdili naši prethodnici. Nismo našli nikakve planove za povlačenje. Trideset i jedna tisuća Amerikanaca već je poginula u ratu. Bez obzira na naše prvotne ciljeve, do 1969. godine povjerenje u Ameriku, pouzdanost naših obveza i naša unutrašnja kohezija bili su poljuljani i dovedeni opasnost zbog borbi u zemlji koja je od sjevernoameričkog kontinenta bila udaljena onoliko koliko je to dopuštala planeta na kojoj smo živjeli. Otvoreno smo se uključili u taj rat i uz gotovo nepodijeljenu podršku i odobravanje Kongresa, javnosti i sredstva javnog informiranja.²⁵ Najkritičniji je dio upravo postavljanje idealističkog cilja u javnost bez ikakvog stvarnog plana na terenu, nepoznavanja osnovnih fundamentalnih uvjeta i logike kojom bi se trebalo služiti u angažmanu na drugoj strani svijeta. Kissinger je uvidio takav

²² Kissinger, op.cit., 2000., str.606

²³ Rotter, Andrew J., *Light at the End of the Tunnel, A Vietnam War Anthology*, Plymouth, 2007., str.76

²⁴ *Ibidem*, str.84

²⁵ Kissinger, H.: *Memoari II*, Zagreb, Vjesnikova press agencija Mladost, 1981., str. 650

problem među prvima. „Nije se Vijetnam pretvorio u noćnu moru Amerike zbog samog ulaska u rat, već zbog nedovoljno pomne procjene cijene takva angažmana i mogućih posljedica. Jedna nacija ne bi se smjela dovesti u poziciju da pošalje pola milijuna svojih mladića na udaljeni kontinent i ugrozi međunarodni ugled i unutarnju koheziju zemlje ako njezini lideri nisu u stanju točno definirati političke ciljeve i ponuditi realnu strategiju kojom se ti ciljevi mogu realizirati“²⁶ Takav obrazac djelovanja Amerikanci su koristili i u svojim kasnijim vanjskopolitičko – vojnim upletanjima na svim stranama svijeta. Ono na što ću kasnije obratiti pažnju u analizi Kissingerovih pregovora, već je polako koštalo Johnsona i McNamara političkih bodova u Vijetnamu, a to je kompromis. Tradicionalne američke vrijednosti koje su isticale pregovore, *quid pro quo* te veliku mogućnost pregovora, na sjevernovijetnamskoj strani su dočekane s prezirom. „Međutim, ni on ni američki društvo nisu mogli razumjeti protivnika koji je prezirao takva uvjeravanja i umirenja, protivnika kojemu američki poziv na kompromis izgleda kao poziv na predaju u borbi od životnog značenja.“²⁷ Uz spominjanje kompromisa, mora se navesti i potpuno kolanje dezinformacija u ministarstvu Roberta McNamare koja je pogubno djelovala na sposobnost administracije da uopće pokuša donijeti prave odluke za djelovanje. „Njegova vlastita pitanja o ratu već su ga mučila kad ga je nastavničko osoblje Harvarda pritislo za odgovore koje nije imao. S velikim zakašnjenjem, McNamara je shvaćao da ga nitko nije informirao o povijesnim odnosima Vijetnama s SAD-om. S druge strane niti McNamara, dok je donosio odluke od životne važnosti, nije zatražio takve informacije.“²⁸ Najznačajniji doprinos, ako ga možemo tako nazvati, predsjednika Johnsona bila je „San Antonio formula, najavljena od strane Johnsona u Texasu dvadeset i devetog rujna. Govor je izrađen u većini od strane McNamare koji ga je vidio kao priliku za unapređenje mirovne inicijative. Johnson je najavio da je SAD voljan zaustaviti sva zračna i mornarička bombardiranja Sjevernog Vijetnama u trenutku kad će ono voditi produktivnim diskusijama. Kredibilitet pozicije iz San Antonia je pojačana od strane predsjednika Johnsona koji je jasno naznačio da neće tolerirati sjevernovijetnamsko iskorištavanje prestanka bombardiranja.“²⁹ Naravno da takvo maglovito definiranje „produktivnih razgovora“ iskorišteno od strane Sjevernog Vijetnama za daljnju eskalaciju sukoba.

Sjeverni Vijetnam odlučuje ojačati svoju možebitnu pregovaračku poziciju usporedno s nadolazećim američkim predsjedničkim izborima snažnim djelovanjem na vojnom polju

²⁶ Kissinger, op.cit., 2000., str.607

²⁷ Ibidem, str.610

²⁸ Langguth, A.J., Our Vietnam The War 1954-1975, New York, 2000., str.538

²⁹ Dumbrell, John, Rethinking the Vietnam War, New York, 2012., str.70

lansiranjem Tet ofenzive. "1968. je godina kad se sve promijenilo. U kasnoj 1967.godini, optimizam u SAD-u je pao zbog tmurnih osobnih predviđanja generala Westmorelanda o onome što bi se moglo dogoditi ako američke trupe ne uspijevaju držati korak s vojnim potrebama na terenu. Predsjednik Johnson je bio u svom već tipičnom stanju sumnje u vlastite sposobnosti koje je graničilo s egzistencijalnim. Južni Vijetnam je 1967.godine imao bar donekle privid funkcionalne države. Krajem 1968.godine unatoč velikoj vojnoj pobjedi nad komunističkim snagama, Washington je tražio izlaz iz Vijetnama."³⁰ „Tijekom ranih jutarnjih sati 31.siječnja (vijetnamska nova godina, Tet) otprilike 80,000 sjevernovijetnamskih vojnika i gerilaca napalo je preko 100 gradova kroz cijeli Južni Vijetnam. Tet je uključivao neprijateljske napade na 35 od 44 provincijskih središta, 36 okružnih gradova te mnogo sela i zaselaka."³¹ Iako je Tet ofenziva gledajući sa strogo vojnog gledišta potpuni poraz sjevernovijetnamskih gerilaca, ona je proizvela kontra psihološki efekt na Amerikance i Johnsonovu administraciju. „Nadmoć američke vojne sile uništila je gotovo kompletnu infrastrukturu gerile, kao što su Amerikanci i predvidjeli. Međutim, ofenziva Tet pretvorila se u jednu od najvažnijih psiholoških pobjeda Hanoja. Sa sjetom možemo razmišljati o mogućem razvoju događa u slučaju da su se američki lideri odlučili pojačati pritiske na snage Sjevernog Vijetnama, koje su u tom trenutku bile bez zaštite gerilskih snaga."³² Johnsonova administracija više nije mogla uvjeriti Amerikance da je sjevernovijetnamska ofenziva zapravo bio poraz. Optimistične procjene napravljene prije ofenzive od strane Johnsonove administracije i Pentagona sada su nailazile na snažne kritike nevjerodostojnosti. „Štoviše, psihološki utjecaj Teta je imao demoralizirajuće efekte na američku javnost. Neprijatelj je demonstrirao sposobnost ulaska u gradove i sela te se koristio terorističkim taktikama da počini veliku štetu"³³ Rezultat teških borbi, unatoč neprikosnovenoj pobjedi, jest da je 1968.godina bila najsmrtonosnija za Amerikance sa skoro 17 000 poginulih vojnika. Težina pritiska s kojim se suočio Johnsonov kabinet svjedoči i činjenica, koju je Johnson kasnije porekao, da se razmišljalo i o upotrebi nuklearnog oružja. „Tijekom emocionalne novinske konferencije 16.veljače, Johnson je ljutito poricao da je nuklearno oružje ikad uzeto u obzir, dodajući još goriva u pukotinu vjerodostojnosti. Johnson je izjavio da je protiv nacionalnih interesa da se nastavlja diskusije o korištenju nuklearnog oružja s poštovanjem prema Khesanhu."³⁴ McNamara, suočen s teškim brojkama, je dao ostavku na svoje mjesto.

³⁰ Ibidem, str.75

³¹ Rotter, op.cit., 2000., str.108/109

³² Kissinger, op.cit., 2000., str.619

³³ Rotter, op.cit., 2000., str.109

³⁴ Rotter, op.cit., 2000., str.111

„Johnson se slomio pod silinom tih pritisaka. Trideset prvi ožujka 1968. službeno objavljuje da je Amerika donijela odluku da jednostrano prihvati prekid bombardiranja sjeverno od 20. paralele, a nakon otpočinjanja istinskih, konstruktivnih pregovora donijet će odluku za potpuni prestanak bombardiranja. Istodobno, Johnson objavljuje da se neće kandidirati na sljedećim izborima. Predsjednik koji je poslao 500.000 vojnika na područje Jugoistočne Azije odlučio je ostaviti problem izvlačenja svojem nasljedniku.“³⁵

Ono što se također mora istaknuti kao bitno i što naglašavaju i Dumbrell i Kissinger, je sve važnija uloga medija u izvještaju ratnog stanja. „U to doba televizija tek počinje dobivati na važnosti. Redovite večernje vijesti privlače desetke milijuna gledatelja, mnogo veći broj ljudi no što su mogle doseći novine i časopisi. Prednost novog medija je vizualnost, te svakodnevni komentar uredništva.“³⁶ Tako Kissinger naglašava izvještaje Waltera Cronkitea, legendarnog američkog novinara, koji je među prvima predviđao mogući američki poraz daljnjim angažmanom. Dumbrell pak ističe koliko su mediji zakomplicirali život američkim političarima u pokušaju rješavanja vijetnamske krize. „I predsjednik Johnson i predsjednik Nixon krivili su neodgovorno medijsko pokrivanje rata za otežavanja njihovog posla kao ratnog vođe – što je čak došlo i do točke da se mediji krive za neuspjeh u Vijetnamu. Tema neodgovornih, čak i nedomoljubnih medija ostaje istaknuta u revizionističkim analizama. Johnson je rekao Nacionalnoj udruzi oglašivača, dan nakon objave da će se povući iz kandidature za idući predsjednički mandat 1968.godine da je bio žrtva nezrelih reportera i živopisnog televizijskog snimanja rata“³⁷ Johnson je djelomično bio u pravu. Prijašnji američki predsjednici nisu se morali braniti s emotivnim vizualnim slikama s bojnog polja koje bi im znatno otežalo održati stanje ratne euforije i zanosa, ali ni poslijeratni. Vijetnam je na neki način ostao jedini čije su slike doslovno s bojnih polja bile svakodnevno prikazivane na vijestima. Sve snažniji apel javnosti koji su kanalizirali američki *mainstream* mediji je bio i jedan od razloga povlačenja kandidature Johnsona na predstojećim izborima. Kissinger je mnogo bolje uvidio snagu novog stila medija te je iskoristio novonastalu situaciju da konstruira dvije razine kasnijih pregovora u Parizu – javnih i tajnih. Javni koji su bili otvoreni za prosuđivanje medija i ograničavanje i usmjeravanje onoga što se događa te pregovori koji su se odvijali ispod stola, nesmetani i nesputani od kritičkog oka javnosti što je dalo Kissingeru puno veći manevarski prostor u samim pregovorima. Pitanje jest koliko bi se

³⁵ Kissinger, op.cit., 2000., str.620

³⁶ Ibidem, str.616

³⁷ Dumbrell, op.cit., 2012., str.88

Kissinger dobro snašao na poziciji svojih prethodnika prije nego što je sam svjedočio koliko su kataklizmički novostvoreni mediji djelovali na američke mase i sam američki angažman.

2.1. Kissingerov zaokret

Kissingerovim ulaskom u američku administraciju postupno se promjenio američki idealistički pogled na svijet. Kissinger je vrlo brzo tražio ocjenu dotadašnjeg američkog djelovanja te koji su mogući koraci kako bi se rat završio. Uvidio je da je moral američkih vojnika u značajnom opadanju unatoč superiornoj vojnoj moći te da na konvencionalnu ratnu pobjedu ne može računati. Također, američka nada da će izaći iz rata neokaljanog međunarodnog ugleda više nije držala vodu. Administracija koju je Kissinger predvodio koristila je kombinaciju preostalih vojnih i pregovaračkih pritisaka kako bi dovukla Hanoi na željenu točku.

U cijeloj do sada navedenoj priči gdje se točno nalazi Henry Kissinger, koja je njegova uloga u procesu završavanja komplicirane situacije na azijskom kontinentu te u čemu leži njegov uspjeh odnosno zašto ljudi (pr. Robert McNamara) koji su bili na istoj poziciji prije njega nisu uspijevali završiti američko upletanja u Vijetnam? Dapače, čak su se i s godinama dublje zakopavali u teško vijetnamsko blato. „Ovaj odveć glasovit čovjek, odveć značajan, odveć sretan, kojega su nazivali Superman, Superstar, Superkraut i koji je zasnivao protivvrječne saveze, postizavao nemoguće sporazume, držao je svijet u neizvjesnosti kao da su svi ljudi njegovi studenti na Harvardu. Ova čudna i neobjašnjiva ličnost, u suštini apsurdna, koja se sastajala s Mao Ce Tungom kada god je htjela, ulazila je u Kremlj kad je htjela, budila predsjednika Sjedinjenih Američkih Država i ulazila u njegovu sobu kad je smatrala shodnim. Ovaj pedesetogodišnjak s naočalima, pred kim je James Bond bivao izmišljotina lišena visprenosti. On nije pucao, nije se šakao, nije iskakao iz jurećih automobila kao James Bond, ali je poticao ratove, prekidao je ratove, uobražavao je da će izmijeniti našu sudbinu, a možda ju je i mijenjao.“³⁸ Ovakav slikoviti opis američkog diplomata daje nam jasnu viziju kakvu je snagu i karizmu Kissinger predstavljao na svjetskoj pozornici te zašto je uspio u nečemu što mnogi prije njega nisu. „Dakle, bio je tajanstven i kao čovjek, kao što je bio tajanstven njegov veliki uspjeh. I zbog te tajanstvenosti približiti mu se, shvatiti ga, bilo je vrlo teško:

³⁸ Fallaci, op.cit., 1979., str.25

pojedincima nije davao intervju, govorio je samo na konferencijama za štampu koje je određivalo predsjedništvo.³⁹

Diplomat prodornog karaktera, koji je snažno bio vezan i u stvarnosti i u javnosti uz tadašnjeg predsjednika Nixona (tako je skovan čak i naziv – Nixinger kao spoj dvaju prezimena), uspjela je prevagnuti nad američkim jastrebovima koji su unatoč svakodnevnim gubicima na vijetnamskim bojištima i dalje stremili pojačanju angažmana u Aziji te slanju dodatnih trupa koje su, po njihovom mišljenju, trebale odnijeti pobjedu. Na koji način je Kissinger uspio i prevagnuo Nixona u završavanju vijetnamskog angažmana? „Kao predsjednik, neumorno je radio da se uskladi s javnim mišljenjem, posebice glede Vijetnama, što je trebalo poslužiti kao uvod za drugu kandidaturu 1972.godine te uspostavljanja samog sebe kao velikog demokratskog poglavara. Međutim, kad mu je kolumnist iz sindikata predvidio krah javnog mišljenja koje je pregazilo Johnsona osim ako ne odustane od Vijetnama, Nixon je naredio Ehrlichmanu i Kissingeru da mu kažu da je Nixon manje podložan kritici novina i javnog mišljenja nego ijedan predsjednik do sada...”⁴⁰ Nixon je, nakon postavljanja Kissingera u Bijelu kuću, vrlo brzo shvatio da kapaciteti njegovog diplomata nadilaze standardne norme te je i postupio u skladu s time. „Mnogi predsjednici imali su osobne pomoćnike koji su vodili diplomatske misije i pregovore, ali nitko nije povjerio toliko važnih i delikatnih međunarodnih zadataka jednoj osobi, kao što je Nixon Kissingeru. Kissingerova dominacija vanjskopolitičkom birokracijom nije bila toliko temeljena na njegovoj poziciji koordinatora komiteta za donošenje odluka ili njegovoj kontroli papira koji idu u Ovalni ured i iz njega, već činjenicom da je za Nixonova prvog mandata Kissinger bio surogat državnog tajnika, koji je sam konzultirao predsjednika o svim važnim vanjskopolitičkim pitanjima i koji je kanalima i tajnim sastancima vodio važne administrativne pregovore.”⁴¹ Kissingerov utjecaj u američkoj vanjskoj politici neprikosnoveno je dokazan. Unatoč povremenim sukobima s Nixonom, najčešće oko tajnosti odnosno Kissingerovog inzistiranja na puštanju što manje informacija u javnost, predsjednik je imao puno povjerenje u Kissingerov rad. „Vijetnamski rat stvorio je u američkoj javnosti izolacionističko i antiimperijalističko raspoloženje, te Kissingerov stav prema javnosti možemo smatrati odgovorom na takvo raspoloženje. Akcije za koje se pretpostavljalo da bi izazvale javne prosvjede, vođene su tajno, dok su načela koja su vodila vanjsku politiku javno objavljujvana u godišnjim izvještajima, “State of the World”. Prema

³⁹ Ibidem, str. 26

⁴⁰ Dallek, R.: Nixon and Kissinger: Partners in Power, New York, Harper – Collins, 2007., str. 91

⁴¹ Kos-Stanišić, Lidija, Uloga Henryja Kissingera u stvaranju američke vanjske politike, Politička misao, 1999., str.125

teoriji liberalne demokracije, američki lideri su izabrani da reflektiraju američke društvene vrijednosti i da ih pretvaraju iz javnih preferencija u koherentnu politiku. Budući da je znao kako njegovi hladni realistički proračuni ne bi dobili javnu i kongresnu podršku, Kissinger je svoju vanjsku politiku temeljio na tajnovitosti i iznenađenjima.⁴²

„Godine 1954. doktorirao je na Sveučilištu Harvard s temom o europskom poretku s početka 19. stoljeća – Obnovljeni svijet: Metternich, Castlereagh i problemi mira 1821-1822. . Zašto je Kissinger izabrao upravo to razdoblje za svoje istraživanje? On je bio zabrinut zbog izazova sovjetskog komunizma, te je istraživanjem događaja s početka 19. stoljeća, kad je revolucionarna sila Francuska ugrozila legitimni međunarodni sustav, tražio analogiju s tadašnjom situacijom. Već na prvoj stranici Kissinger je naglasio osnovnu premisu koja će definirati njegov realpolitički pogled na svijet.⁵ “Uvijek kad je očuvanje mira – a pritom mislimo na sprečavanje rata – bilo najvišim ciljem jedne države ili grupe država, sudbina međunarodnog sustava ovisila je o milosti najbezobzirnijeg člana međunarodne zajednice.”⁶ Tvrдио je da je ispravniji cilj stabilnost, temeljena na ravnoteži snage. Osnovno pitanje koje je Kissingera interesiralo bilo je – kako osigurati mir?⁴³ Kissinger, premda snažni pristaša realpolitike koja se ponekad pejorativno opisuje kao politika koja prisiljava, pa čak i makijavelistička politika, shvatio je da svijet koji je tek proizašao iz Drugog svjetskog rata ne treba ubrzo još jedan globalni sukob te da mu glavno oruđe ipak trebaju biti pregovori koje je vidio kao „prilagođavanje razlika.“ (Kos, 1999.)

„Nixonova administracija morala se suočiti s teškim zadatkom izvlačenja Sjedinjenih Država iz prvog neuspješnog rata. Bio je to prvi američki angažman u inozemstvu u kojemu su moralna uvjerenja Amerike bila u neskladu s mogućnošću realiziranja tog zadatka. Malo je političkih poteza toliko bolnih kao ovaj, a ni jedna zemlja do sada nije uspjela izvest takvu promjenu politike bez teških muka⁴⁴ – navodi Kissinger prve dane Nixonove administracije te uspoređuje američki primjer izvlačenja iz Vijetnama s de Gaullovim izvlačenjem iz Alžira te kako će za oba masivna pothvata trebati pune četiri godine. Međutim, do 1969. godine naša se zemlja podijelila u protestima i tjeskobama, koje su ponekad poprimale nasilna i ružna obilježja.⁴⁵ Upravo u takvoj situaciji Kissinger počinje svoj angažman u rješavanju vijetnamske krize. Unatoč nedostatku solidnog ili bilo kakvog plana za daljnje napredovanje,

⁴² Ibidem, str.128

⁴³ Kos-Stanišić, op.cit., 1999., str.120

⁴⁴ Kissinger, op.cit., 2000., str.622

⁴⁵ Kissinger, H.: Memoari I, Zagreb, Vjesnikova press agencija Mladost, 1981., str. 244

povlačenje ili daljnje korake, Amerikanci su i dalje posjedovali superiornu vojnu snagu koja ih je održavala na životu i produživala agoniju obje strane Vijetnama. Uz nedostatak plana, unatoč očitom vojnom porazu Tet ofenzive koja je pokrenuta od strane Sjevernog Vijetnama, Amerikanci su gubili psihološki. „U posljednjoj godini vladavine Johnsonove administracije komunisti su širom Vijetnama povelili veliku ofenzivu. Ali, malo je ljudi koji su izučavali vijetnamski rat danas spremni tvrditi da ta ofenziva nije doživjela i veliki poraz. Međutim, veličina ofenzive i žrtve preokrenule su ju u psihološku pobjedu.“⁴⁶ Stalna povlačenja prema Laosu i Kambodži, bolje poznavanje terena, superiorna motivacija su u potpunosti onemogućile Amerikance da postignu klasični vojni ratni cilj – uništenje neprijateljske vojne moći.

Kissinger se našao u nezavidnoj ulozi, pritisnut s jedne strane sve snažnijom opozicijom u domaćim redovima i javnosti te s druge strane otporu međunarodne zajednice prema daljnjem nasilnom uplitanju u sudbinu Vijetnama. Odlučio je ne koncentrirati svoje snage na preispitivanje je li rat koji biva vođen uopće pravedan te odbija uopće trošiti resurse na takvu problematiku. Ono malo preostalih snaga odlučuje izvesti na put smanjivanja izravnog američkog involviranja u rat te posljedično i njegovog okončanja. „U suštini, povijest će reći tko je više učinio: oni koji su djelovali samo kritizirajući ili mi koji smo nastojali ograničiti rat i najposlije ga okončali. Da, sud pripada potomcima. Kad je zemlja uvučena u rat nije dovoljno govoriti: treba ga okončati. Treba ga okončati razborito. A to nije isto što i reći da je taj rat bio opravdan.“⁴⁷ Nezahvalno je govoriti na način koji sugerira da snažna domaća i međunarodna kritika nisu uspostavili uvjete za usporavanje i završavanje rata, ali ono što Kissinger u svom tadašnjem radu naglašava jest da je bila potrebna volja iskoristiti pravi trenutak i završiti rat koja je kod njegove administracije od samog ulaska u Bijelu kuću definitivno postojala.

2.1.1. Vojni problemi

Činjenica koju treba naglasiti kad se spomene američka superiorna vojna moć: „U isto vrijeme, vojni establišment je brzo prigrlilo nova i sofisticirana oružja koja su učinila Vijetnam različitim od svakog do tada vođenog rata. Amerikanci su koristili napalm, kemijske defolijante, pametne bombe navođene laserom, te elektroničke naprave koje su detektirale neprijateljsko kretanja zamaskirane kao komadići blata.“⁴⁸, - i njezino svojevrsno propadanje

⁴⁶ Ibidem, str. 225

⁴⁷ Fallaci, O., (1979.), op. cit, str. 27

⁴⁸ Rotter, op.cit., 2007, str.223

s kasnijim godinama Vijetnamskog rata: „ američke direktive i provođenje rata te operacije koje su se provodile u periodu od 1962-1969 godine su bile profesionalne i pohvalne. Performanse su bile visoke kvalitete do 1970.godine, kad se neslaganje kod kuće počelo reflektirati u stavu američkih trupa i njihovom izvođenju operacija. Otkriće masovnog korištenja droga u Vijetnamu u proljeće 1970.godine signaliziralo da je su prave nevolje s moralom i disciplinom tek na pomolu.“⁴⁹ Američko veliko vojno iskustvo u zadnjih 30 godina svelo se na borbu s visoko sofisticiranim, mehaniziranim brigadama koje nisu imale nikakve veze niti s vijetnamskim trupama niti s okolišem u kojem su se našle. Pad morala američkih trupa s produženim godinama ratovanja, gledano s distance, nije neobičan fenomen. Kissinger je shvatio da konvencionalni način ratovanja (osim čisto vojnog uspjeha protiv Tet ofenzive) naprosto neće biti dovoljan. „Kad je Richard Nixon postao predsjednik 1969.godine, američki ratni napor ostao je i dalje masivan, ali okvirna odluka da se sukob deeskalira već je bila postignuta. Nixon je dugovao svoju političku pobjedu očekivanjima glasača da će nekako završiti rat. On i njegov vanjskopolitički savjetnik, Henry Kissinger, odbijali su ubrzano američko povlačenje. Kako je kopneni rat bio u mrtvoj točki, nova administracija se okrenula zračnom bombardiranju te tajnom širenju rata u neutralnu Kambodžu. Javno, Bijela kuća je objavila u lipnju prvo povlačenje 25,000 američkih vojnika te je oglasila vijetnamizaciju kao efikasnu. Međutim, južnovijetnamske vojne snage su i dalje bile pune problema. Kako bi ohrabрили Jug, američka administracija je dala informacije medijima kako razmišljaju o upotrebi nuklearnog oružja te da će pojačati zračne napade. Kissinger je s druge strane počeo tajno sastančiti s predstavnicima Sjevernog Vijetnama u Parizu.“⁵⁰ Kissinger i Nixon su došli do zaključka da su američki vojni kapaciteti u Vijetnamu praktički na vrhuncu, da su trupe na kopnu u potpunosti demoralizirane te da je potrebna promjena pristupa, deeskalacija rata, odvlačenje od gerilaca te postupne koncentracije na sve veće američko bombardiranje iz zraka koje je trebalo iscrpiti Vietkong. O stanju koje je zatekla Kissingerova administracija odlično govori sljedeći izvod: „Moral i disciplina američkih trupa se srozala 1969.godine kad je uzaludnost kopnenog rata i spremnosti Amerikanaca da se povuku postala očita. Nakon intenzivne desetodnevne bitke u svibnju, pješništvo 101 zračnodesantne divizije zauzeli su greben u dolini A Shau koji su nazvali Hamburger brdo. Boreći se hrabro i gubeći značajan dio snaga, vojnici su bili ogorčeni kad je zauzeto mjesto ubrzo bilo napušteno. Takav nedostatak da se vidi ikakav napredak te svjesnost među trupama da se političari kod kuće

⁴⁹ Ibidem, str.224

⁵⁰ Anderson, David L., The Military and Diplomatic Course of the Vietnam War, <http://www.english.illinois.edu/maps/vietnam/anderson.htm>, [preuzeto: 5.6.2016]

polako predaju u ratu je pomogla potkopati vojnu efikasnost. Jednostavno preživljavanje 12-mjesečne ture postala je jedina motivacija za mnoge vojnike. Incidenti neposlušnosti, pobune, smrtonosnih napada na časnike, korištenje droga, rasne tenzije te mnogi drugi problemi su eskalirali“(military and dipl) Koncentrirajući se više na zračna bombardiranja te konačno se pokušavši obračunati s pozadinom gerilskog djelovanja čije je djelovanje većinom izviralo iz Laosa i Kambodže, Kissinger i Nixon su dobili pozitivne i negativne odjeke ulaska u potonju zemlju. „Nixon se još više držao toga 1971.godine. Kao odgovor na domaće kritike, nastavio je povlačiti američke vojnike, ostavljajući ih samo 156.000 do prosinca. Kako bi podupro vijetnamizaciju, teški američki zračni napadi nastavili su se na komunističke linije opskrbe u Laosu i Kamobdži. Taktička zračna podrška se nastavljala te je najveći dio došao u ožujku tijekom južnovijetnamskog upada u Laos. Operacija je završila konfuznim povlačenjem vojske Južnog Vijetnama koje je značajno ukaljalo koncept vijetnamizacije“(military and dipl)

„Nakon kaosa 1960-ih godina, s atentatima, neredima na ulici i ratovima bez jasnog ishoda, Richard Nixon je 1969.godine imao zadaću vratiti koheziju američkoj političkoj zajednici te koherentnost američkoj vanjskoj politici. Kao Iznimno inteligentna osoba, no s razinom osobne nesigurnosti kakva se ne očekuje od jednog tako iskusnog političara, Nixon nije bio idealni vođa za obnovu mira u državi. Međutim, ne smijemo zaboraviti da je korištenje taktika masovnih demonstracija, zastrašivanja i građanskog neposlušna, i to na samom vanjskom rubu mirnih prosvjeda, već bilo itekako rašireno u vrijeme kada je Nixon 20.siječnja 1969.godine položio predsjedničku prisegu.“⁵¹ Kissinger, kao i s Johnsonom, unatoč Nixonovom puno većem vanjskopolitičkom iskustvu, dijagnosticira problem vlastite nesigurnosti i sumnje što će kočiti Nixona u rješavanju vijetnamske krize unatoč solidnom vanjskopolitičkom iskustvu i inteligenciji te će većinu problema ipak prepustiti Kissingeru. „Kao senator iz Kalifornije, potpredsjednik za vrijeme Dwighta D. Eisenhowera i višestruki predsjednički kandidat često je posjećivao druge zemlje. Strani vođe s kojima se susretao izbjegavali su osobne konfrontacije od kojih je zazirao te su s njim radije vodili sadržajne razgovore u kojima je briljirao. Zbog tog je spoja u vanjskopolitičkom smislu bio najspremniji novi predsjednik još od Theodorea Roosevelta.“⁵² Nixon i Kissinger željeli su provesti časno izvlačenje iz rata dok su kod kuće bili rastrgani ogorčenim javnim raspravama koje su do prije samo par godina

⁵¹ Kissinger, Henry, Svjetski poredak, Zagreb, 2015., str.225

⁵² Ibidem, str.261

najavljivale i podržavale američki angažman u pobjedi u gerilskom ratu, „pobjedu protiv nečega što se smatralo globalnom komunističkom urotom...”⁵³

2.1.2. Ideološki problemi

I prije stupanja na dužnost kao specijalni savjetnik predsjednika za nacionalnu sigurnost 1969.godine, Kissinger je shvatio da je Johnsonova administracija duboko zaglibila postavljajući si nemoguće ciljeve konačne pobjede Sjevernog Vijetnama u vrlo bliskoj budućnosti. Unatoč rasulu koje je zatekao, Kissinger nije želio potpuno i urgentno povlačenje SAD-a iz rata. Shvaćao je da mora minimalizirati žrtve, ali isto tako je uvidio da „čvrsti i odlučni ljudi u Hanoju, koji su se borili cijelog svoj života, kompromis nisu smatrali moralnom kategorijom. Pristali bi na kompromis samo ako bi se to isplatilo ili pokazalo neizbježnim.”⁵⁴ Uputivši se u situaciju na terenu mnogo bolje nego njegovi prethodnici, postavio je čvršće temelje za razgovor sa Sjevernim Vijetnamom o prekidu ratnih djelovanja. „Do mojeg angažmana u Vijetnamu dolazilo je vrlo postupno, prvi sam put počeo o Vijetnamu ozbiljnije razmišljati nakon tri kraća boravka u toj zemlji, tijekom 1965. i 1966., u svojstvu savjetnika za uspostavljanje mira veleposlanika Lodgea. To mi je omogućilo da upoznam mnoge provincije Južnog Vijetnama, te vodim duge rasprave s tzv. regionalnim izvjestiteljima koji su radili za veleposlanstvo SAD-a. Bila je to vrlo sposobna i predana skupina mladih dužnosnika Ministarstva vanjskih poslova u raznim područjima te zemlje. Razgovori s njima uvjerali su me da se rat ne može dobiti s postojećom strategijom, te da će se Amerika morati izvlačiti iz Vijetnama pregovorima s Hanoijskim, premda u tom trenutku nisam mogao točno definirati njihov sadržaj.”⁵⁵ Snažnim uplitanjem u pokušaj završavanja vijetnamskog rata, Kissinger nije bio vođen samo voljom za prekidom gubitaka, on je uvidio šansu za uspostavljanje novih odnosa na međunarodnoj sceni iz kojih je Amerika mogla znatno profitirati što pokazuje njegovu nevjerojatnu lukavost da iskoristi maksimum iz dane, ipak vrlo teške, situacije. „Pod utjecajem Vijetnamskog rata, Sjedinjene Države – ili, konkretnije Richard Nixon – prepoznale su ulogu koju bi Kina mogla imati u uspostavi nove ravnoteže snaga u Aziji. Geopolitički gledano postojali su jaki razlozi za približavanje Kini: radi uspostave ravnoteže prema Sovjetskom Savezu (bilo da ga se ograniči, bili prisili na ozbiljno pregovaranje), radi izolacije Hanoja i svršetka Vijetnamskog rata, radi zaštite američkog samopouzdanja načetog bolnim povlačenjem iz Indokine i, konačno, radi želje da

⁵³ Kissinger, op.cit., 2000., str.623

⁵⁴ Kissinger, op. cit.,1981, str.254

⁵⁵ Kissinger, op.cit., 2000., str.611

se pokaže neumanjena američka sposobnost upravljanja sve naglašenije multipolarnim međunarodnim okruženjem.⁵⁶

Dolaskom u Bijelu kuću, Kissinger je shvatio da se dvoblokovskoj strukturi svijeta polako nazire kraj (iako se ona neće dogoditi još naredna dva desetljeća) te da počinju jačati novi akteri u međunarodnim vodama na koje treba obratiti pozornost i uz čiju bi se pomoć Amerika mogla lakše izvući iz vijetnamskog blata. „Stvaranje protuteže između Kine i Sovjetskog Saveza, s položaja u kojem je Amerika bila bliže svakom od tih komunističkih divova nego što su oni bili jedan drugom, bilo je, naravno, upravo i cilj onovremene strategije. U veljači 1971. godine, u Nixonovu godišnjem vanjskopolitičkom izvješću Kina je nazvana Narodnom Republikom Kinom – što je bilo prvi put da joj je jedan službeni američki dokument dao takav stupanj priznanja – a u njemu se navodilo kako su Sjedinjene Države „spremne uspostaviti dijalog s Pekingom“ na temelju nacionalnih interesa.⁵⁷ Nixon i Kissinger su shvatili kako bi otvaranjem dijaloga s Kinom i popuštanjem odnosa s Pekingom mogli olakšati pritiske Sovjetskog Saveza. „Sjedinjene su se Države angažirale u Vijetnamu u želji da zaustave nešto što su smatrale centralno planiranom komunističkom urotom, i pri tome su doživjele neuspjeh. Moskva je iz toga izvukla upravo one zaključke koji su toliko plašili zagovaratelje globalne domino teorije, odnosno da se povijesni odnos snaga promijenio u njihovu korist. Posljedica takva uvjerenja bio je pokušaj širenja na Jemen, Angolu, Etiopiju i konačno Afganistan.“⁵⁸ Iako je Nixon bio kritiziran i od strane demokrata i od strane republikanaca za vođenje politike popuštanja prema Sovjetskom Savezu, ne može mu se zamjeriti odustajanje od branjenja granica od komunističke opasnosti. „Obje su strane u svojim kritikama zanemarivale činjenicu da je Nixon odlučno branio područja duž oboda sovjetske afere, da je bio prvi američki predsjednik koji je posjetio Istočnu Europu (Jugoslaviju, Poljsku i Rumunjsku), čime se simbolično suprotstavio sovjetskoj kontroli.“⁵⁹

Nakon obnove bombardiranja unatoč preliminarnim mirovnim sporazumima iz 1968. godine, Kissinger i Nixon ulažu svu snagu da spoznaju što se točno zbiva na terenu u Vijetnamu te da se pokuša još jednom sklopiti sporazum o obustavi vatre sa Sjevernim Vijetnamom kako bi se nastavili pregovori. Količina dezinformacija koju Kissinger navodi je alarmantna: „Razmatrajući naša iskustva iz posljednjih nekoliko godina, neobično je koliko su često naši udžbenici dopuštali da ih njihova preduvjerenja o Vijetnamu zavedu, iako bi ih pažljiva i

⁵⁶ Kissinger, H.: Treba li Amerika vanjsku politiku, Zagreb, Golden Marketing, 2003., str. 115

⁵⁷ Kissinger, op.cit., 2015., str.262

⁵⁸ Kissinger, op.cit., 2000., str.650

⁵⁹ Kissinger, op.cit., 2015., str.265

objektivna analiza lako dostupnih činjenica navela na drukčije zaključke.⁶⁰ Iz navedene rečenice daje se naslutiti sva silina neupućenosti američke administracije u Vijetnam do tada predvođene predsjednikom Johnsonom i McNamaram. Po Kissingerovoj procjeni moral Sjevernog Vijetnama nije nimalo opao unatoč znatnim gubicima u ljudstvu. Strategija Hanoia svodila se na odugovlačenje te gerilsko ratovanje koje je trebalo osigurati pad morala američkih vojnika te njihovo postupno povlačenje koje bi omogućilo da se čak i u izravnoj borbi porazi malobrojnije američke trupe. „Sjevernovijetnamci se nisu borili 25 godina samo zato da bez nekog većeg pothvata kažu: sada je dosta. To se može dogoditi na više načina – napadima na američke, južnovijetnamske ili lokalne snage. Ali, ako se nisu odlučili na takav pothvat, možda bi bili susretljiviji prema pregovorima.“⁶¹

Unatoč tome što je Nixon preko Kissingera obavijestio Sjeverni Vijetnam o pokušaju postizanja mira, isprve to nije imalo nikakva odjeka. Dapače, „tri mjeseca nakon Nixonove inauguracije, pokreće novu ofenzivu koja će potrajati sljedeća četiri mjeseca, takozvanu mini Tet ofenzivu, tijekom koje je svakoga mjeseca ubijeno prosječno tisuću Amerikanaca.“⁶² Zašto je Hanoi tako reagirao? Već sam spomenuo da je 20-godišnje ratovanje ostavilo duboki trag na Vijetnancima koji više nisu mogli niti čuti za riječ mir, povlačenje, kompromis a da nije prije toga sadržavalo atribute američko i bezuvjetno. Međutim, ovdje se radi o drugoj stvari. „ Puno prije nego što je američka javnost shvatila, Hanoi je Politbiro je shvatio Nixonove namjere glede Vijetnama. Tijekom kampanje, Nixon je tvrdio da zna način kako časno izaći iz rata i upotrijebit će ga čim bude izabran. Novinari su to zvali Nixonov tajni plan. Ali Hanoi je shvatio da on nema namjere okončati rat. On je jednostavno htio de-amerikanizirati rat...“⁶³ Američka administracija pod Nixonom i Kissingerom imala je 3 opcije za nastavak: jednostrano povlačenje od kojeg se vrlo brzo odustalo radi sloma vjere u američko globalno vodstvo, nastavak borbe kombinacijom vojnih i političkih pritisaka te pokušaj prebacivanja čitave odgovornosti za rat na vladu u Sajgonu odnosno pokušaj osposobljavanja Južnog Vijetnama da sam vodi rat. Ono što je Hanoi pročitao kao de-amerikanizaciju rata, Amerikanci su nazvali vijetnamizacijom rata, kao politički korektan termin, kao termin koji neće ukaljati vjeru ostatka svijeta u sposobnost američkog igranja globalnog policajca. Potonju opciju Nixon i Kissinger su odlučili koristiti za završetak rata „...i to ne zato što bi takvo rješenje smatrao briljantnim *deus ex machina*, već stoga što se

⁶⁰ Kissinger, op.cit, 1981, str. 468

⁶¹ Ibidem, str. 469

⁶² Kissinger, op.cit., 2000., str.626

⁶³ Langguth, op.cit., 2000., str.536

takvim rješenjem na najsigurniji način moglo objediniti tri ključne sastavnice američkog izvlačenja iz Vijetnama: održati samopouzdanje Amerike, dati Sajgonu priliku da se osovi na svoje noge, te istodobno dati Hanoju priliku da stane na nagodbu.⁶⁴ Vijetnamizacija rata bila je poprilično riskantna strategija, kao što je Kissinger i upozoravao Nixona. Postupnim povlačenjem američkih vojnika i prepuštanjem odgovornosti vladi u Sajgonu, američka javnost će tražiti potpuno i jednostrano povlačenje, a Hanoi će interpretirati američko postupno povlačenje kao da je njihova politika ispravna, napuhat će im samopouzdanje i uvjeriti ih da nastave tim putem dalje. Također, vlada u Hanoiu bila je spremna voditi produženi rat, sve s ciljem opipavanja pulsa američkog naroda kojem je sve više bilo zlo od američkog uplitanja. „Premda je opcija vijetnamizacije bila vrlo riskantno rješenje, uzevši sve u obzir, to je bila najbolja od svih opcija koje su nam bile na raspolaganju. Prednost takva rješenja ogledala se u činjenici da je Amerikancima i Južnovijetnancima pružalo mogućnost da je američko povlačenje neizbježno. Postupnim smanjenjem svojih snaga u Vijetnamu, Amerika je željela ojačati Južni Vijetnam.“⁶⁵

Neslomljivost protivničkih snaga na terenu te njihova nepopustljivost označila je Kissingeru da će se morati okušati u pregovorima. Traženje uključenja dodatnih snaga, trošenje još više novaca na vijetnamsku avanturu koja bi „neprijatelja koji je spreman na dugotrajne borbe privoljelo na kompromise samo postavljanjem nesavladivih zapreka na terenu“⁶⁶ zasigurno bi naišlo na još veći otpor američke javnosti. Iako su Nixon i Kissinger javnosti predočili dokaze o postupnom povlačenju američkih trupa 1971.godine, oni sami nisu bili sigurni u te akcije.

„Raspravljali su o mogućnosti da će morati osloniti na još jednu seriju vojnih akcija. Također bili su suočeni s obnovljenim raspravama kongresa o povlačenju svih američkih snaga iz Vijetnama do prvog lipnja 1972.godine i to ih je ljutilo. „Neodgovornost ljudi je nevjerojatna“, Henry se žalio kongresniku, „da naša politika ne funkcionira, a funkcionira“, dodao je, ignorirajući da su pregovori u Parizu na mrtvoj točki. Henry je upozorio da Kongres može uništiti svaku mogućnost pregovora i vjere u američki kredibilitet i povjerenje. Ideja da će saveznici i protivnici gledati na izazvano američko povlačenje kao senzibilni realizam nije tvorila niti jedan dio perspektive Nixona i Kissingera. Oni su bili previše upleteni na nagodbu po američkim terminima da bi prihvatili da bi bilo kakav kraj vijetnamskog konflikta bio u

⁶⁴ Kissinger, op.cit., 2000., str.629

⁶⁵ Ibidem, str.631

⁶⁶ Kissinger, op.cit, 1981., str.470

većem nacionalnom interesu.⁶⁷ Beskompromisno povlačenje kako bi se zadovoljila američka javnost nije dolazilo u obzir. Takav razvoj događaja bi znatno narušio dvoblokovsku ravnotežu u korist Sovjetskog Saveza te prikazao Amerikance kao nesposobne u ulozi globalnog policajca koju su toliko željeli igrati.

Nixon i Kissinger su se morali izvlačiti iz kaljuže povratkom pregovorima. „Uvijek sam smatrao da je najbolji trenutak za pregovore onaj kad se čini da stvari idu dobro. U studenome 1969. naš se položaj činio najjačim od početka Nixonove administracije. Odoljeli smo vojnoj ofenzivi Hanoja a i Moratoriju; predsjednik je izložio narodu svoj program i dobio snažnu podršku.“⁶⁸ Bombardiranje Laosa i Kambodže u međuvremenu je nastavljeno te su znatno oslabljene rute opskrbljivanja Sjevernom Vijetnamu te sposobnost njihovog ofenzivnog djelovanja. „Ali, politički su problemi i dalje postojali. Hanoj nije bio toliko oslabljen da bi izgubio nadu i prestao zahtijevati jednostrano povlačenje *svih* američkih trupa i svrgavanje sajgonske vlade. Nisu nam nuđeni nikakvi drugi uvjeti osim bezuvjetne predaje...“⁶⁹ Bombardiranje Laosa i Kambodže je nešto o čemu su razmišljali i Kissingerovi odnosno Nixonovi prethodnici. Specifični teren Indokine onemogućavao je Amerikance da se na otvorenom sukobe s većinom sjevernovijetnamske vojske/gerile. Sjevernovijetnamska gerila iskorištavala je gotovo neprohodan teren koristeći susjedne zemlje (Laos i Kambodžu) za konstruiranje puta uz južnovijetnamsku granicu koji će koristiti za gotovo neometane upade i infiltraciju i isto takvo povlačenje. Taj put kasnije je od strane Amerikanaca nazvan Ho-Ši-Minov put. Ruta koja je počela s izgradnjom 1959 godine bila je dugačka preko 15 000 kilometara i Vijetnancima je ponekad trebalo i 6 mjeseci za prelazak čitavom dužinom (ako se uzme da Amerikanci u to vrijeme nisu vršili žestoka bombardiranja. Unatoč njezinoj neprohodnosti, ona je bila ključna za sjevernovijetnamski otpor te se pretpostavlja da je kroz čitavo vrijeme rata njome prošlo preko milijun sjevernovijetnamskih vojnika i gerile koje su uz napade usput i opskrbljivale prijašnje stacionirane jedinice na jugu. Iako su Amerikanci predlagali još za vrijeme McNamare sustava bodljikavih žica i minskih polja koji bi prekinuo put, plan nikada nije zaživio. „Rukama iskopano, zapetljani međusobno povezani tuneli sa skrivenim ulazima, često točno ispod nogu američkih vojnika koji su tražili upravo njih. Radijska i telekomunikacijska postrojenja, tajna skladišta za hranu i vodu, medicinske barake,

⁶⁷ Dallek, R., (2007.) , op. cit., str. 327

⁶⁸ Kissinger, H., (1981.), op. cit., str. 471

⁶⁹ Kissinger, H.: Memoari II, Zagreb, Vjesnikova press agencija Mladost, 1981., str. 186

sve pod zemljom, skrivalo je tisuće Sjevernovijetnamaca u bilo kojem trenutku tokom rata. Put se znatno unaprijedio – zdravom vojniku je trebalo do 6 tjedana da ga prođe.⁷⁰

Nadalje, velik problem ležao je u činjenici što se nije moglo predvidjeti može li se obrana Južnog Vijetnama prepustiti domaćim trupama bez izravnog uplitanja američkih vojnika (prije spomenuta deamerikanizacija/vijetnamizacija rata na čemu je Nixon gotovo od prvog dana ulaska u Bijelu kuću inzistirao unatoč tome što su „naši vojni komandanti i ambasada u Sajgonu – svi su oni 1969.godine bili uvjereni da bi prekid vatre na zatečenim pozicijama ubrzao vojni slom Južnog Vijetnama.“⁷¹ U međuvremenu, američka javnost počela je zahtijevati bezuvjetni datum konačnog povlačenja što je stavilo dodatni pritisak na Kissingerov pregovarački tim i oslabilo američku poziciju.

2.2. Pariški pregovarački proces i kraj rata u Vijetnamu

„Pregovori sa Sjevernim Vijetnamom zbivali su se na dvije razine: formalni sastanci četiriju strana uključenih u konflikt, koji su se održavali u hotelu Majestic u Parizu, a na kojima su sudjelovale Sjedinjene Države, vlada Ngujen Van Thieuea, NFL (Nacionalno oslobodilačka fronta, Vietkong *op.p.*) te vlada iz Hanoja....Nixonova se administracija stoga odlučuje i za privatne, tajne pregovore, ograničene na delegaciju SAD-a i Sjevernog Vijetnama.“⁷² Zbog velikih tehničkih komplikacija na kojima su inzistirali sa strane Hanoja te publiciteta koji su formalni i otvoreni publicitetu odlučeno je da se usporedno vode i pregovori podalje od očiju javnosti. U tajnim pregovorima sa Sjevernim Vijetnamom koji su trajali još od 1969. te završili tek 1973.godine, prvi pravi plan koji je imao odjeka na obje strane o prekidu vatre Kissinger i njegovi savjetnici predložili su tek 1971. godine. Plan je „označio prekretnicu u našoj diplomatskoj aktivnosti u vezi s Vijetnamom. U stvari, Hanoj ga je, u osnovi prihvatio šesnaest mjeseci kasnije. Njime su vojna pitanja izdvojena kao problem koji treba posebno rješavati...“⁷³ Američka administracija je inzistirala da će se budućnost Južnog Vijetnama rješavati na slobodnim izborima (političko pitanje) tek nakon potpunog prestanka ratnih zbivanja i potpunog povlačenja američkih trupa (vojno pitanje). Unatoč odabranoj sjevernovijetnamskoj delegaciji koja je trebala voditi pregovore, glavni čovjek je bio Le Duc Tho. Iskusni ratnik koji je bio jedan od prvih organizatora otpora Francuzima za vrijeme Prvog indokineskog rata i jedan od osnivača *Viet Minha*, Le Duc Tho je bio sve samo ne „lak“ čovjek za pregovore. O njegovom utjecaju na pregovore odlično govore Kissingerove

⁷⁰ Ho Chi Minh Trail, <http://www.u-s-history.com/pages/h1875.html>, [preuzeto: 5.6.2016.]

⁷¹ Kissinger, *op.cit.*, 1981., str.188.

⁷² Kissinger, *op.cit.*, 2000., str.633

⁷³ Kissinger, *op.cit.*, 1981., str.253

rečenice: „Tijekom svakog boravka Le Duc Thoa u Parizu, u razdoblju između 1970. i 1972.godine, u nekoliko mjeseci održalo bi se pet ili šest sastanaka. (Nekoliko pregovora održano je samo sa Xuanom Thuyom, no svi sastanci na kojima nije prisustvovao Le Duc Tho bili su čisto gubljenje vremena.)“⁷⁴ Unatoč Nixonovim potezima koji je uz Kissingerovo savjetovanje zbilja želio deamerikanizirati rat, politička situacija u SAD-u nije im išla na ruku unatoč činjenicama koje su im govorile u korist. Amerikancima je naprosto bilo dosta rata. I Le Duc Tho je to znao te vješto iskorištavao. Svaki potez koji su Amerikanci povukli kako bi omekšali ratnog protivnika, Hanoj je naprosto ignorirao, kao i sami Amerikanci. „U samo tri godine Nixon je uspio smanjiti broj američkih postrojbi u Vijetnamu od gotovo 550.000 na 20.000 ljudi. Broj žrtava je u istom razdoblju smanjen od 16.000 (ili 28% 1968.godine) na 600, otprilike 1% ukupnih snaga tijekom 1972., posljednje godine rata.“⁷⁵ Le Duc Thoova logika vodila se sljedećom premisom: ako su Amerikanci spremni na tolike ustupke, prije ili kasnije će pristati na potpuno i jednostrano povlačenje te odustajanje od ideje rješavanja političke krize odvojeno od vojnog pitanja. Kissinger je također na leđima imao i pritisak oslobađanja američkih vojnih zarobljenika koje je želio uklopiti uz uvjet potpunog povlačenja američkih trupa iz ratne zone. Komunističke vlasti Sjevernog Vijetnama zauzvrat su tražile prekid američke potpore južno vijetnamskoj administraciji što je pak, po Kissingeru „moglo značiti svašta – od povlačenja naših snaga do prekida cjelokupne ekonomske i vojne pomoći, ili čak prešutnog pristanka da oni budu svrgnuti.“⁷⁶ „Svi zahtjevi Washingtonu koji su stizali iz Hanoja svodili su se na isti, stalno ponavljani zahtjev za predajom: bezuvjetno povlačenje američkih snaga uz istodobno svrgavanje tadašnje vlade u Južnom Vijetnamu, koju mora zamijeniti marionetska vlada Hanoja. Tada, kad Americi više ne bi preostao ni jedan adut u pregovorima, pitanje oslobađanja američkih zarobljenika moglo se s lakoćom otežati, sa svrhom da se iznude daljnji ustupci.“⁷⁷

Tek nakon dvije godine iscrpnih rundi pregovora s Le Duk Thom, vijetnamskih generalom koji isprve nije bio dio službenog pregovaračkog tima, postignut je određeni napredak. Unatoč stalnom okolišanju i otežavanju pregovora traženjem dodatnih napora za SAD poput bezuvjetnog povlačenja, DR Vijetnam je shvatio da proizvedena pat pozicija na bojištu za Sjevernovijetnamce i Amerikance nikome ne donosi ništa dobro. Dapače, to i dalje nije značilo odustajanje od ideje da se SAD vojno porazi. Razvilo se pitanje imaju li pregovori iza

⁷⁴ Kissinger, op.cit., 2000., str.634

⁷⁵ Kissinger, op.cit., 2000., str.636

⁷⁶ Kissinger, op.cit., 1981, str.239

⁷⁷ Kissinger, op.cit., 2000., str.639

zatvorenih vrata ikakvog smisla? Koristi li DR Vijetnam te pregovore samo kako bi preokupirao SAD i međunarodnu zajednicu kako bi osigurao daljnje vojne operacije protiv Južnog Vijetnama? Odgovor Nixona i Kissingera sastojao se u intenziviranju zračnih napada te slanje dodatne pomoći svojim saveznicima jer su željeli ispasti čvrsti i neumljivi prema neprijateljskoj ofenzivi kako bi osigurali bolju poziciju za pregovarački stol. Rezultat takvog djelovanja očitavao se u daljnjem opstanku južnovijetnamskih snaga te povratku Sjevernog Vijetnama za pregovarački stol. Kissinger se ponovno sastaje u tajnosti s Le Duk Thom nakon 8 mjeseci prekida radi ratnih aktivnosti, ali bez daljnjeg napretka jer je „Hanoj čitao svoje javno poznate stavove, bez objašnjenja, bez modifikacije ili pokušaja da se pregovara.“⁷⁸ Kissinger je shvatio da su pregovori ponovno došli do smrzavajuće točke, da s iznova krvožednim DR Vijetnamom nema smisla pregovarati osim ako se situacija na terenu ne promijeni. Prijedlozi su bili ili daljnje bombardiranje sjevernovijetnamskih ruta i glavnih uporišta ili nešto sasvim novo: minska blokada. „Premda bi teret zaustavljanja ofenzive i dalje morale snositi snage u Južnom Vijetnamu, miniranje bi, kad bi jednom neprijateljeva sredstva na Jugu bila iscrpljena, izazvalo snažan pritisak u pravcu pregovora.“⁷⁹ Takvim pravcem akcije Kissinger je želio stvoriti bezizlaznu poziciju za Sjeverni Vijetnam koji bi ih natjerao za pregovarački stol, ali ovaj puta sa spuštenim gardom te s mogućnošću komunikacije, a ne samo s jednostranim zahtjevima. Pravac takvog djelovanja morao se koordinirati i sa Sovjetskim Savezom jer se nije znalo kako bi Moskva mogla reagirati. Međunarodna je zajednica međutim pozitivno reagirala na takav američki odgovor, dajući im za pravo miniranje Sjevernog Vijetnama. Le Duk Tho je morao reagirati povratkom pregovorima jer je došlo do zastoja u napredovanju sjevernovijetnamske ofenzive te znatnog trošenja resursa radi izolacije miniranjem.

„Tijekom treće runde pregovora, od kolovoza 1972. do siječnja 1973., dolazi do preokreta. Osmi listopada Le Duc Tho odustaje od zahtjeva da Amerika mora srušiti vladu u Sajgonu i pristaje na prekid vatre. Od tada smo se ubrzano počeli približavati rješenju.“⁸⁰ Međutim, ono što Kissinger ističe jest da je „Hanoj prvi puta svoje ideje iznio kao pregovarački dokument, a ne kao popis zahtjeva od kojih ne želi odustati. Le Duk Tho je opetovano naglašavao kako su sada izneseni prijedlozi podložni raspravi; bili smo pozvani da iznesemo protuprijedloge.“⁸¹ U međuvremenu Sjeverni Vijetnam kreće u novu ofenzivu 1972. godine testirajući sposobnost

⁷⁸ Kissinger, op.cit., 1981., str.387

⁷⁹ Kissinger, op.cit., 1981., str.394

⁸⁰ Kissinger, op.cit., 2000., str.639

⁸¹ Kissinger, op.cit., 1981., str. 240

Južnog Vijetnama da se brani bez svesrdne pomoći američkih trupa koje su se već u velikom broju povukle pod pritiskom američke javnosti. Kissinger je smatrao da takav smjer djelovanja DR Vijetnam poduzima kako bi ojačao svoju pregovaračku poziciju jer „takav je barem bio obrazac njihova ponašanja 1954. i 1968. godine.“⁸² Ofenziva se pokazala kao neuspješna. Hanoj je morao odustati od beskompromisnog načina pregovora jer više nije imao izlaza. „Niz čimbenika prisililo je Hanoj da prihvati ono što je uporno odbijao prihvatiti: potpuno iscrpljene zalihe, što je bila posljedica američkog bombardiranja sjevernovijetnamskih luka, napad na pribježišta u Kambodži i Laosu 1970. i 1971., poraz u vlastitoj proljetnoj ofenzivi, nedostatak političke potpore Moskve i Pekinga kad je Nixonova administracija nastavila bombardiranje Sjevernog Vijetnama, i strah da bi Nixon, u slučaju reizbora, odlučno ustrajao na konačnom obračunu.“⁸³ Kissinger se tako pokazao upućenijim u događaje od Johnsona i McNamare te kao osoba koja se ne da samo tako zastrašiti čistom silom. Bio je sposoban u kratkom roku uvjeriti Nixona u potrebitost djelovanja, u ovom slučaju na terenu, kako bi se ostvarila taktička prednost pred Sjevernim Vijetnamom u pregovorima. Očekujući novu rundu pregovora kao uzaludno traganje za kompromisom jer su i Sjeverni i Južni Vijetnam bili ujedinjeni „jedino zajedničkim uvjerenjem da nema srednjeg puta, istodobno pod pritiskom javnosti zamorene naporima koje je podnosila, izloženi napadima domaćih protivnika odlučnih da okončaju našu umiješanost pod, gotovo, bilo kakvim uvjetima.“⁸⁴ Kissinger je i dalje zahtijevao na pristupu da se vojna odvoje od političkih pitanja u pregovorima odnosno da se prvo postigne mir i povlačenje američkih jedinica a da onda Vijetnamci zajednički odluče o vlastitoj (političkoj) sudbini jer je smatrao da je Južni Vijetnam, ojačan godinama američke pomoći, sposoban od te točke voditi vlastite bitke. Zbog povećanja broja američkih žrtava, SAD je izvršio snažni pritisak na Južni Vijetnam da se primakne kompromisnom položaju čak i ako bi to značilo neke ustupke poput povlačenja Amerikanaca.

Nakon iscrpljujućih pregovora od listopada do prosinca 1972. godine postavljeni su temelji i kompromisi za potpisivanje Pariškog mirovnog sporazuma u siječnju 1973. godine. Sporazum je sadržavao odredbe o prekidu vatre te o zadržavanju trenutnih lokacija dvaju Vijetnama, povlačenje američkih i svih stranih trupa unutar 60 dana te puštanje američkih ratnih zarobljenika i njihov slobodni povratak u SAD. Nadalje, ujedinjenje Vijetnama će se odvijati postepenim i mirnim koracima. Kissinger također navodi kao važnu stavku zahtjev Južnog

⁸² Ibidem, str. 318

⁸³ Kissinger, op.cit., 2000., str.640

⁸⁴ Kissinger, op.cit., 1981., str. 538

Vijetnama „izjavu Sjedinjenih Država da Sajgon priznaje kao legalnu vladu Južnog Vijetnama i da Hanoj nema prava u Južnom Vijetnamu držati svoje trupe. To se podudaralo s našim interpretacijama sporazuma – ugovor nije ni na koji način sankcionirao prisutnost stranih trupa i na više je mjesta spominjao suverenitet Južnog Vijetnama. Pružili smo ta uvjeravanja.“⁸⁵ Sjevernom Vijetnamu omogućen je nastavak opskrbe vlastitih jedinica na Jugu, ali samo u okviru nadomještanja već potrošenog materijala. „Američke su rane bile toliko duboke da je mir donio tek neznatno olakšanje. I ono malo šansi što je postojalo da se postignutim sporazumom ublaže boli, nestalo je u tromjesečnom intervalu između potpisivanja sporazuma i njegova potpisivanja, kad su zrakoplovi B-52 bombardirali područje Hanoja u drugoj polovici prosinca 1972. Premda je broj civilnih žrtava bio zanemariv, provala snažnih proturatnih demonstracija dovela je do potpisivanja sporazuma....“⁸⁶

2.3. Ocjena Kissingerove uloge

Ako se povijest Vijetnamskog rata gleda čisto linearno, povijest kao natuknice koje slijede jedna drugu, neće se moći shvatiti nikakva uzročno posljedična veza među događajima, osim ako im nismo sami prisustvovali ili ih stvarali. Iščitavanjem povijesnih izvora od kojih velika većina navodi Kissingerovu ulogu kao krucijalnu u završavanju Vijetnamskog rata, neće se dati razumjeti zašto je njegova uloga zaključna za vijetnamsku sagu. Može li se Kissingera (i Nixona) odnosno njihova uloga gledati kao čisto slučajna. Jesu li uspješni okončati vijetnamski rat samo zato jer su uvjeti za njegovo okončavanje sazreli odnosno je li njihova uloga (posebice Kissingerova) zamjenjiva s ulogom bilo kojeg osrednjeg vanjskopolitičkog birokrata koji je doslovno samo potpisao mirovni sporazum u Parizu? Iako se iz ovog rada naveliko da zaključiti da takav slučaj nije ni blizu istinitog, potrebno je istaknuti još neke pojedinosti koje su već započete u uvodu, a posebice se ističu u pregovorima. Kissinger, kao pripadnik realpolitičke škole, tu je odigrao ključnu ulogu. On se nije vodio idealpolitičkim rješenjima u kojima je mogućnost pregovora i harmonije dostižan koncept. Realpolitička škola navodi drugačije koncepte. Želeći održati ravnotežu snaga, Kissinger vrlo brzo ocjenjuje *točno* stanje na terenu, ne vodeći se idejama o onome što *treba* biti već o onome što je i kako iz tako definiranih polazišnih točaka poboljšati američku poziciju. Samo ocjenom stvarnog stanja na terenu već je učinio dvostruko više nego prijašnje administracije. Diplomacija je u prvom planu realpolitičara, ona je *zero-sum game*. „Unutar političkog realizma, kao što je i slučaj sa svim konceptualnim modelima međunarodnih odnosa, diplomacija je ključna. Za

⁸⁵ Ibidem, str. 689

⁸⁶ Kissinger, op.cit., 2000., str.643

realiste, diplomacija se kontrolirana od već spomenutih koncepata (anarhično prirodno stanje; suverena država; ravnoteža moći; nacionalni interesi). U praksi, to obično znači da realistično orijentirani predsjednici ili premijeri (Ronald Reagan i Margaret Thatcher, naprimjer) bi se oslanjali na vlastite ambasadore i diplomate samo da ostvare nacionalne interese kada su u korespondenciji s diplomatima drugih zemalja. Takva direktno usmjerena diplomacija ima zadovoljavajuće rezultate među državama koje funkcioniraju kao koncerti moći.“(realism and ide) Nixon je shvaćao potrebu angažiranja političara takvog kalibra te je, unatoč nekim neslaganjima, puštao Kissingera da više-manje samostalno vodi američku politiku u Vijetnamu. Kissinger je shvatio da je potrebno uzeti u obzir u pregovorima vijetnamsku nesklonost pregovorima te kompromisima te istaknuti još jače američku vojnu poziciju, te čak i još jače zazveckati oružjem kojim raspolaže (neki izvori navode i Kissingera u jednom trenutku kao voljnog za iskorištavanje nuklearnog oružja) kako bi natjerao Sjeverni Vijetnam kako bi nastavio i zaključio pregovore. Iz svega priloženog, Kissingera možemo opisati i kao *makijavelista*. Ispada da je upravo takav beskompromisan čovjek bio nasušno potreban Amerikancima.

„Rat je sredstvo kroz koje se ravnoteža moći mijenja nakon njegova kraja.“⁸⁷ Citat koji opisuje suštinu realpolitičke škole, naravno uz primarni cilj vlastitih nacionalnih interesa, je onaj koji je krasio i Kissingera. Može li se iz takve premise doći do zaključka da je Kissingerova škola, u ovom slučaju, ona koja je mirotvornija? Dapače, mirotvornija u svakom slučaju američkog angažmana nakon rata u Vijetnamu. Kissinger koji je procijenio točno o čemu se radi u Vijetnamu, s čim se Amerikanci sukobljavaju, koji je bio *realan*, donio je Amerikancima svojevrsni mir. Idealizam koji počiva na principima univerzalnog i jednostranog pristupa da su jedni principi i koncepti iznad drugih te da kao takvi moraju biti implementirani ne može donijeti ništa dobrog vidjeli smo na primjeru dva desetljeća duge američke patnje na drugom kraju svijeta. S druge strane, realpolitička škola se opet ne može shvaćati kao ona koja donosi mir, već samo ona koja postavlja jedan skup faktora po kojima se vodi, ne negira nečije interese i primjerice kulturu, dapače priznaje ih, ali kao prijetnju vlastitim. „ Bivša ministrica vanjskih poslova Madeleine Albright je bila među vodećim figurama koja je bila otvorena i iskrena prema svojoj ambivalentnosti. Kao što je rekla Charlieju Roseu u televizijskom intervjuu: „ Imala sam sve više problema s podjelom između idealizma i realizma... Ne znam gdje bih se smjestila. Stoga sam često sebe

⁸⁷ Realism and Idealism in International Relations, <http://www.charlesstrohmer.com/international-relations/international-relations-101/realism-idealism/all/1/>, [preuzeto: 5.6.2016]

nazivala idealističnim realitom ili realističnim idealistom. Razlog tomu je ako nemaš vizije i ideale, onda ne znaš gdje ideš. Ali ako nisi realističan, nećeš tamo stići. Stoga trebamo nekoga tko ima pogled gdje SAD treba stići ili u kakvim odnosim trebamo biti s određenom grupom zemalja, ali isto tako treba biti veoma praktičan, i ponekad grub, te je potrebno iskustvo kako bi se baratalo raznim problemima”⁸⁸ Također, ako pogledamo naputke klasičnog realizma koji govore o moralnim ambicijama neke države, nije teško zaključiti zašto je realpolitička škola u vijetnamskom slučaju postigla konkretan uspjeh: „3. Sadržaj pojmova kao što su *moć* i *interes* mijenjaju se s obzirom na vrijeme i mjesto...4. Realizam drži da države u svom djelovanju ne slijede univerzalne moralne principe...5. Politički realizam odbacuje ideju da su moralne ambicije neke države ujedno i moralni zakon kojim se cijeli svijet treba upravljati“⁸⁹

U ovom poglavlju želim se pozabaviti alternativnim povijesnim izvorima koji ne negiraju Kissingerov doprinos međunarodnim odnosima već ga ocjenjuju (izuzetno) negativno. Određen broj povjesničara i stručnjaka smatra i opisuje Kissingera kao izrazitog *makijavelista*, čovjeka koji nije birao sredstva za svoje ciljeve te kojeg nije bilo briga za broj žrtava dok god je njegova agenda ispunjena. „Kissinger je smatran od dobro obrazovane publike diljem svijeta kao maskota za tepih bombardiranje u Jugoistočnoj Aziji, promjene režima te na kraju i manipulacije američkom unutrašnjom i vanjskom politikom. Može se reći da je bio prethodnik ere G.W.Busha čineći onoga što je ilegalno da se čini legalnim, te čineći nemoralnog da se čini moralnim. Iako sam sebe smatra Amerikance, poprilično je uznemirujuće znati da je američka administracija – Nixon u ovom slučaju, dopustila nekome s dvojnog odanosti nacionalnostima i nekome tko nije rođen u SAD-u da sjedi u jednoj od najvažnijih fotelja u Washingtonu. Postoji razlog zašto je on postavljen u tu ulogu u tom specifičnom vremenu u povijesti. Amerika i dalje živi s posljedicama tog propusta danas.“⁹⁰

Poneki nazivaju i Kissingerov dobitak Nobelove nagrade kao izvrsnu satiru međunarodne scene. Hrvatski povjesničar Tvrtko Jakovina ga opisuje kao ili kao „dijaboličkog genija ili princa realpolitike.“(Jakovina, 2013.) Jakovina ne staje samo na tome već daje vrlo ozbiljno optužbe, čak i do razine veleizdaje. Miniranje početnih pregovora s Vijetnamom kako bi osigurao vlastiti položaj, da je dokazan, bio bi smrtni grijeh i u potpunosti bi kompromitirao

⁸⁸ Ibidem

⁸⁹ Jović, op.cit, 2013., str.112

⁹⁰ Hennigsen, Patrick, Why Does America Media Continue To Honour Henry Kissinger, <http://www.globalresearch.ca/why-does-america-media-continue-to-honour-henry-kissinger/5332598>, [preuzeto: 5.6.2016.]

Kissingera. „Jasan pokazatelj da se rat bliži kraju trebao je osigurati pobjedu Humphreyu. Humphrey bi tada inteligentnom znanstveniku ponudio mjesto u svojoj administraciji. Kissinger je mislio isto, pretpostavljajući da su mu izgledi s Nixonom daleko bolji. Tajno je pristupio republikanskom stožeru i informirao ih o tijeku pregovora u Francuskoj. Dogovor koji će postići nova republikanska administracija trebao je biti povoljniji za južnovijetnamsku huntu. Tako su 1968. pred svečano potpisivanje pregovori propali. Rat je, smatraju nezadovoljni rezultatom, produžen najmanje četiri godine upravo zbog Kissingerove izdaje. Ukupno je riječ o najmanje 20.000 Amerikanaca i stotina tisuća Vijetnamaca.“⁹¹

Kao pripadnik realpolitičke škole čijih se teorijskih koncepata držao u stvarnosti i djelovao po njima, nije niti malo čudno da Kissinger izaziva toliko kontroverzi. Udaljivši pregovore od javnosti, pitanje jest koliko su onda oni bili legitimni te koliko su vođeni na vlastitu intuiciju i ruku. „I njegovo ponašanje postavlja još više fundamentalnih pitanja: do koje mjere vođe koje tajno izvode ilegalne i protuustavne postupke, lažu svojim građanima i zakonodavstvu, mogu tvrditi da legitimno predstavljaju svoj narod? Koliko odanosti takvim vođama duguju ljudi?“⁹² Već napomenuta promjena vojne paradigme odnosno udaljavanje rata od američkih kopnenih snaga ima i sasvim drugu stranu, za koju nitko nikada neće odgovarati niti biti zapitan je li takav način djelovanja uistinu bio potreban. „Kissingerov najznačajniji povijesni čin je izvršavanje Nixonove odredbe da se poduzme najmasovnija kampanja bombardiranja, većinom civilnih meta, u ljudskoj povijesti. Bacio je 3.7. milijuna tona bombi između siječnja 1969 i siječnja 1973 – gotovo dvostruko od svih bombi bačenih na Europu i Pacifik u Drugom svjetskom ratu. Tajno je i ilegalno uništavao sela kroz cijelu Kambodžu, učeterostručio je bombardiranja Laosa i poharao 700 godina staru civilizaciju ravnice Jara te gađao civilne mete kroz cijeli Sjeverni Vijetnam – luku Haiphong, gradove, nasipe, bolnicu Bach Mai – koju je čak i Lyndon Johnson izbjegavao. Njegov zračni pokolj pomogao je ubiti, raniti i ostaviti bez kuće oko šest milijuna ljudskih bića, prema službenim procjenama, većinom civila koji nisu predstavljali ikakvu prijetnju američkoj nacionalnoj sigurnosti.“⁹³

Također, pitanje jest u kojem su stanju Amerikanci ostavili regiju za sobom o čemu će djelomice biti nešto rečeno i u zaključku. Je li Kissinger zapravo želio brže-bolje izvući američke snage iz konflikta bez obzira na to što će se dogoditi s područjima koje su godinama

⁹¹ Jakovina, Tvrтко, Trenuci katarze: Prijelomni događaji XX.stoljeća, 2013., str.237

⁹² Hennigsen, Patrick, Why Does America Media Continue To Honour Henry Kissinger, <http://www.globalresearch.ca/why-does-america-media-continue-to-honour-henry-kissinger/5332598>, [preuzeto: 5.6.2016.]

⁹³ Ibidem

branili. Jesu li se mogle predvidjeti dugoročne posljedice američkih intervencija u Laosu i Kambodži u koje su Amerikanci upali bez pristanka međunarodne zajednice i to isključivo na Kissingerovu i Nixonovu inicijativu? „Kad se SAD konačno povukao iz Vijetnama u siječnju 1973. godine, kad je „mir“ konačno postignut, naplaćen je po groznoj cijeni. Kambodža je natjerana u sukob što je dovelo do ustanka Crvenih Kmera i genocida kojim je oduzet život 1.7 milijuna ljudi – 20.1 posto populacije Kambodže. Stotine tisuća sjeverno i južnovijetnamskih vojnika izgubilo je svoje živote. Od pedeset i sedam tisuća američkih vojnika koji su poginuli na vijetnamskom tlu, dvadeset tisuća ih je položilo život za Nixonovog mandata. Tijekom kampanje 1968. godine, Nixon je izjavio da želi postići „mir s časti“. 1971. godine, veteran vijetnamskog rata John Kerry održao je moćno svjedočenje pred američkim Senatom za međunarodne odnose. Osudio je rat kao „najveće ništa u povijesti“ i postavio pitanje koje je odjeknulo: „Kako zapitati čovjeka da bude posljednji koji će umrijeti za pogrešku? Bombardiranje Kambodže ustanovilo je sve Nixonove i Kissingerove pogreške koje su se ticali transparentnosti, strategije i morala. Bombardiranja su poduzimana u potpunoj tajnosti i lažno su zamaskirana kao napadi na Sjeverni Vijetnam. Kongres i javnost nisu bili informirani.“⁹⁴

Jakovina je odlično istaknuo da ni „u dogledno vrijeme Kissinger neće prestati izazivati ogromnu pozornost javnosti. Stvari neće postati lakše ni bolje, osim za povjesničare. Prednost je povjesničara što, napose uz originalne dokumente i vremenski odmak, daleko lakše može kontekstualizirati političke odluke i donijeti ih u svjetlu svjetskih zbivanja. Unatoč nesumnjivoj briljantnosti dr. Kissingera, pa i mogućoj zloći mr. Henryja, ni jedan od njih 1972. nije mogao znati ni pretpostaviti kako će svijet izgledati nekoliko desetljeća poslije. Oni su za promjenu zaslužni, ali ona im nije bila cilj. Cilj je bio kratkoročniji.“⁹⁵ Kao i uvijek, istina je negdje u sredini. Kissingerov doprinos međunarodnim odnosima ne može se osporiti. Isto tako se ne može osporiti i određeno sazrijevanje uvjeta koji su doprinijeli njegovoj, za američko povlačenje, uspješnoj kampanji u Vijetnamu, ali i ostatku svijeta, primjerice za otvaranje Kine. Neke optužbe drže vodu, kao što i sam Jakovina kaže s povijesne distance, ali ne može ga se za sve okriviti. Teško je reći da je jedan racionalan i inteligentan vanjskopolitički dužnosnik zbilja želio (in)direktno dovesti na vlast Crvene Kmere u Kambodži svojim djelovanjem u Vijetnamu.

⁹⁴ Milne, David, They died for Henry Kissinger's „credibility“: The real history of our Vietnam immorality, http://www.salon.com/2015/10/18/they_died_for_henry_kissingers_credibility_the_real_history_of_our_vietnam_immorality/, [preuzeto: 5.6.2016.]

⁹⁵ Jakovina, op.cit., 2013., str.240

3.ZAKLJUČAK

Rad daje kratki pregled vijetnamskog rata prije američkog uplitanja te na koji način su Amerikanci odlučili ući u rat. Ključno su istaknute dvije komponente: vijetnamska nepokebljivost koja se kalila u desetljetnom ratu s Francuzima te američka idealistička komponenta radi koje su slijepo vjerovali u svoju svetu misiju u Vijetnamu. Pregledom osobina, porijekla te načina razmišljanja Henryja Kissingera daje se na uvid na koji će se način promijeniti američki pogled na svijet i sam Vijetnam u tom kraćem razdoblju te je upravo to razlog donekle uspješnog američkog povlačenja iz Vijetnama.

Kissingerova uloga u završavanju gotovo 20-godišnje strane okupacije vijetnamske zemlje je nemjerljiv. Preuzeo je ulogu od loše vođene operacije svojih prethodnika koji gotovo ništa nisu znali o zemlji u kojoj je nekoliko godina kasnije, položeno na stotine tisuća i od toga u znatnom broju američkih života. Razumio je da Amerikanci nemaju gotovo nikakve prilike za klasičnu vojnu pobjedu, kao u primjerice Drugom svjetskom ratu, te bezuvjetnu predaju neprijatelja te je odlučio krenuti pravcem pregovora. Isti ti pregovori koji su toliko loše završavali za predsjednika Johnsona, nakon mukotrpnih godina iščekivanja uspio ih je pretvoriti u vlastitu te, donekle, američku pobjedu. Uspio je kombinirati između pregovaranja daleko od bojnih polja, i djelovanja na terenu kada su se dvije nepomirljive strane činile miljama daleko od završne riječi.

Njegova vlastita ocjena? „Tada sam vjerovao, a i danas vjerujem, da je sporazum mogao funkcionirati. Održavao je stvarnu ravnotežu snaga na terenu. Ako bi se ona održala, i sporazum bi se održao. Vjerovali smo da je Sajgon dovoljno jak da izađe na kraj s gerilom i manjim prekršajima sporazuma. Implicirana prijetnja našom odmazdom obeshrabrila bi veće prekršaje.“⁹⁶ Naredni događaji pokazali su da je Kissinger bio u krivu. Iako je za svoja djelovanja nagrađen Nobelovom nagradom za mir, ona nisu uspjela zaživjeti. Sjeverni Vijetnam je nastavio sa svojim ratnim operacijama u naredne dvije godine (predsjednik Nixon je obećao pomoć održavanju vlade u Saigону, međutim bio je smijenjen aferom *Watergate* te od Amerikanaca više nije bilo koristi) te je došlo do pada Saigona 30. travnja 1975. godine.

Iako su Kissingerove i Nixonove akcije uspjele izvući Ameriku iz daljnjeg sudjelovanja, one su ostavile Južni Vijetnam u poprilično nezavidnoj situaciji. SAD je ostavio Sjeverni Vijetnam u kontroli povećeg dijela Južnog Vijetnama te je pritom evakuirao američke

⁹⁶ Kissinger, op.cit., 1981, str.580

jedinice što je značilo, i prema Nixonovom priznanju, prije ili kasnije slom vlade Južnog Vijetnama. Drugog srpnja 1976. godine Južni i Sjeverni Vijetnam ujedinili su se. Nakon komunističkog preuzimanja vlasti, između 1-2,5 milijuna stanovnika Južnog Vijetnama poslano je u logore gdje ih je od teških uvjeta umrlo 165 tisuća. Između 50 i 250 tisuća stanovnika Južnog Vijetnama je pogubljeno. Povijest je pokazala da je situacija ostvarena i ostavljena od strane Amerikanaca bila pogubna za jednu stranu te da Kissinger nije bio u pravu jer ravnoteža nije bila ostvariva. Američka administracija se doduše jest, uvelike okrnuta i umrljana, izvući iz dugogodišnjeg neželjenog angažmana, ali možda bez stvarne empatije što će se nadalje događati na terenu za njihove dotadašnje saveznike. Diplomata Kissingerovog kalibra morao je biti svjestan što se može dogoditi ako Sjeverni Vijetnam odluči napustiti dotadašnja utvrđena načela te nastavi s ratnim djelovanjima. Dakako da je Nixon htio ostvariti određene političke poene naočigled popuštajući rastućem pritisku javnosti, ali isto tako postojala je i ideja da je za Južni Vijetnam najbolje prepuštanje vlastitoj sudbini. „To što smo mi učinili nije značilo predaju. To je značilo pružiti priliku Južnom Vijetnamu da preživi u uvjetima koji su danas više politički nego vojnički. Sada je na Južnovijetnancima da izbere političku bitku koja ih očekuje. U dogovor nismo unijeli nove uvjete, nismo učinili nove ustupke. Sasvim odbijam mišljenje o 'predaji'“. ⁹⁷

Kissingerova realpolitika je pobijedila u američkoj paradigmi. Može se zaključiti da je SAD-u donijela prijeko potrebni mir. Trupe su povučene, Vijetnamci su ostavljeni vlastitoj sudbini, a Amerikanci su počeli lizati rane dugotrajnog rata. Iako je Kissinger nametnuo svoju paradigmu u zaključivanju američkog angažmana, ona nije preživjela značajan niz godina. Američki angažmani početkom 90-ih i 2000-ih pokazali su da američko vodstvo i dalje nije odustalo od vlastitog, posebnog gledanja na svijet. „Zbrka i dvosmislenost se čine kao norma koje su obilježile politički spektar vladavine George W. Busha, počevši s njim samim. Tijekom prvog mandata, Bush je bio označen kao neokonzervativac od strane mnogih novinara, ali drugi, što je po mojem mišljenju i točnije, označili su ga kao „idealističnog realista“ zbog njegove vizije da pretvori Irak u demokraciju kroz vojnu moć. S druge strane, možda bi „idealist“ trebala biti imenica, i to s utopijskim prilagođenjem. Jer to je bio predsjednik koji je u svojoj drugoj inauguracijskom obraćanju izravno naznačio da vanjska politika SAD-a ima „ultimativni cilj okončavanja tiranije u našem svijetu.“ ⁹⁸ Postavljanje takvih utopističkih ciljeva je već uvuklo Amerikance u dugotrajne angažmane iz kojih više

⁹⁷ Fallaci, O., (1979.), op. cit, str. 26

⁹⁸ Internet: realizam

gotovo pa opet nije bilo povratka (Irak, Afganistan). Možda je potreban neki novi Kissinger da vrati balans između dvije škole mišljenja u američkom vodstvu.

Također, zanima me koja bi mogla biti alternativa tadašnjem djelovanju? Daljnji angažman koji bi zasigurno značio političku propast? Kissinger i Nixon morali su u svojem djelovanju gledati i na vlastiti opstanak koji se nije u potpunosti preklapao s južnovijetnamskim interesom. Zvana je činjenica da je SAD uzeo preveliki zalogaj upuštajući se u vijetnamsku avanturu što će i Rusi napraviti s Afganistanom 10 godina kasnije, ali ostaje visiti pitanje u zraku koliko je još angažmana bilo potrebno da se događaji privedu kraju u kojem toliko ljudi ne bi ostalo bez života. Jedan od rijetkih superzvijezda svjetske diplomacije uspjela je završiti krvavi rat koji je buktao skoro punih 20 godina, nešto što mnogima nije pošlo za rukom, ali ne bez opaske povijesti da je moglo proći i s puno manje krvi na završnom rezultatu. Čak i odbijanje termina „predaje“ da se koristi vezano uz američke akcije jasno pokazuje mentalni sklop Amerikanaca od kojih se mnogi ni godinama kasnije ne mogu pomiriti da su zapravo izgubili rat u Vijetnamu, precijenili su svoju mogućnost djelovanja i možda su zato i bili podvrgnuti takvom načinu izlaska u suton rata. „Nameće se pitanje bi li događaji poprimili isti tijek da je Amerika ostala pasivna i prepustila povijesnom razvoju da napravi svoje i pobrine se za komunistički izazov svijetu. Bi li ustezanje od bilo kakvih akcija dalo dodatni poticaj uvjerenju o neizbježnoj pobjedi komunizma u svijetu koji bi možda usporio, a možda i spriječio slom Sovjetskog Saveza?“⁹⁹

⁹⁹ Kissinger, op.cit., 2000., str.650

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Berman, Larry: **The Tet Offensive**. U: Andrew J. Rotter (ur.) *Light at the end of the Tunnel A Vietnam War Anthology*, Plymouth, SR Books
2. Dallek, R.: **Nixon and Kissinger : Partners in Power**, New York, Harper – Collins, 2007.
3. Dumbrell, John: **Rethinking the Vietnam War**, New York, Palgrave Macmillian, 2012
4. Fallaci, O.: **Razgovor s poviješću**, Zagreb, August Cesarec, 1979
5. Jakovina, Tvrtko: **Trenuci katarze: prijelomni trenuci XX.stoljeća**, Zaprešić, Biblioteka Platforma, 2013.
6. Jović, Dejan (2013): **Uvod u studij realizma**. U: Dejan Jović (ur.) *Teorije međunarodnih odnosa REALIZAM* (str.15-38), Zagreb, Politička kultura,
7. Kissinger, H.: **Diplomacija**, Zagreb, Golden marketing, 2000.
8. Kissinger, H.: **Memoari I**, Zagreb, Vjesnikova press agencija Mladost, 1981.
9. Kissinger, H.: **Memoari II**, Zagreb, Vjesnikova press agencija Mladost, 1981.
10. Kissinger, H.: **Treba li Amerika vanjsku politiku**, Golden Market, 2003.
11. Kovačević, Božo (2013.): **Realizam poslije hladnog rata**. U: Dejan Jović (ur.) *Teorije međunarodnih odnosa REALIZAM* (str.182-212), Zagreb, Politička kultura
12. Langguth, A.J.: **Our Vietnam The War 1954-1975**, Simon & Schuster, 2000.
13. McNamara, Robert: **The Tonkin Gulf Resolution**. U: Andrew J. Rotter (ur.) *Light at the end of the Tunnel A Vietnam War Anthology*, Plymouth, SR Books
14. Palmer Jr., Bruce: **Assessing the Military's Performace**, U: Andrew J. Rotter (ur.) *Light at the end of the Tunnel A Vietnam War Anthology*, Plymouth, SR Books

Članci:

1. Kos-Stanišić, Lidija: **Uloga Henryja Kissingera u stvaranju američke vanjske politike**, Politička misao, Vol. 36, 1999.

Internet izvori:

1. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64604>

2. The Paris „Peace“ Accords were a deadly deception,
<http://historynewsnetwork.org/article/150424>
3. They died for Henry Kissinger's immortality: The real history of our own Vietnam immorality,
http://www.salon.com/2015/10/18/they_died_for_henry_kissingers_credibility_the_real_history_of_our_vietnam_immorality/
4. The Kissinger Diaries: What He Really Thought About Vietnam,
<http://www.politico.com/magazine/story/2015/10/henry-kissinger-vietnam-diaries-213236>
5. https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1973/tho-facts.html
6. Ho-Chi-Minh Trail, <http://www.u-s-history.com/pages/h1875.html>
7. American Idealism and Realpolitik,
<http://www.forbes.com/forbes/2007/0312/031.html>
8. The Military and Diplomatic Course of the Vietnam War,
<http://www.english.illinois.edu/maps/vietnam/anderson.htm>
9. Why Does America Media Continue To Honor Henry Kissinger?,
<http://www.globalresearch.ca/why-does-america-media-continue-to-honour-henry-kissinger/5332598>